

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Навчально-методичний посібник

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Організація проведення педагогічної практики майбутніх фахівців спеціальної освіти

Навчально-методичний посібник

Укладач Л. В. Колісник

Умань
Візаві
2019

*Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини (протокол № 7 від 17 грудня 2019 року)*

Рецензенти:

Андрющенко Т. К., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійного розвитку педагогів комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Бистранівська О. С., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, голова циклової комісії спеціальної педагогіки і психології КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка».

Малишевська І. А., доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Укладач:

Колісник Л. В. – викладач кафедри спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

О-64

Організація проведення педагогічної практики майбутніх фахівців спеціальної освіти : навч.-метод. посіб. / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Колісник Л. В. – Умань : Візаві, 2019. – 136 с.

У навчально-методичному посібнику розкриваються питання організації та проведення педагогічної практики за видами (навчальної, виробничої), практики за спеціалізаціями, визначено мету, зміст, завдання практичної підготовки студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта; розглядається педагогічна культура студента-практиканта.

Для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, керівників груп практики, методистів, студентів ОС «бакалавр» спеціальності 016 Спеціальна освіта.

УДК 378.147.091.33-027.22(075.8)

© Колісник Л. В., укладач, 2019

Зміст

Передмова	4
РОЗДІЛ I. Загальні засади організації та проведення педагогічної практики майбутніх фахівців спеціальної освіти	
1.1. Мета, завдання та терміни практичної підготовки студентів.....	8
1.2. Організація та проведення педагогічної практики.....	17
1.3. Особливості організації і проведення практики на заочній формі навчання	29
1.4. Підведення підсумків практики.....	31
1.5. Оцінка діяльності студентів під час педагогічної практики	34
РОЗДІЛ II. Зміст та завдання педагогічної практики	
2.1. Зміст педагогічної практики за видами (навчальна, виробнича).....	39
2.2. Зміст педагогічної практики за спеціалізаціями.....	54
2.3. Інструктивно-методичні матеріали до організації і проведення виробничої педагогічної практики студентів випускних груп	63
РОЗДІЛ III. Педагогічна культура студента-практиканта	
3.1. Педагогічна техніка студента-практиканта вищої школи...	74
3.2. Професійна педагогічна етика та педагогічний такт.....	82
ДОДАТКИ	86
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	134

ПЕРЕДМОВА

В Україні має стверджуватися стратегія прискореного, випереджувального, інноваційного розвитку освіти і науки, тому необхідно забезпечувати умови для розвитку, самоствердження і самореалізації особистості впродовж життя.

Реформування вищої освіти України відповідно до національних потреб і вимог європейського освітнього простору з метою вдосконалення особистісно – професійної педагогічної діяльності висуває на перший план проблему посилення професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця в галузі освіти.

Навчальний заклад повинен навчити випускника думати, самостійно вирішувати завдання, що постають перед ним, виховувати в ньому потребу постійно поповнювати знання, розвивати логічне та критичне мислення, удосконалювати практичні уміння.

Ринкова економіка та демократична система соціально-політичного облаштування України висувають нові вимоги до системи освіти, зокрема, до освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Процеси кардинальних перетворень у сучасному суспільстві і в системі освіти потребують від педагога переорієнтації його свідомості на гуманістичні цінності. Система підготовки педагогічних кадрів для закладів освіти передбачає всебічне й поглиблене психолого-педагогічне вивчення кожної дитини, щоб визначити індивідуальні засоби впливу на дітей, у тому числі й з відхиленнями в розвитку та поведінці. А кількість таких дітей, як свідчать наукові дослідження й педагогічна практика, постійно

зростає.[5, с. 3] Педагогічний професіоналізм неможливий без знання спеціальної педагогіки психології, дефектології, логопедії, практичного вправлення.

Відтак, фахівець закладів дошкільної, загальної середньої, спеціальної освіти має опанувати інноваційні педагогічні технології, що відповідають новим суспільним цілям та рівню розвитку науки про дитину. Технологія професійної підготовки спеціальних педагогів складається зі способів конструювання змісту навчання, адекватного завданням часу, ефективної системи теоретичних та практичних методів підготовки фахівців, форм організації навчального процесу, взаємодії викладачів та студентів на основі особистісно орієнтованої моделі.

Особливо важливим компонентом професійного зростання майбутніх педагогів є педагогічна практика. Вона поєднує теоретичне навчання студентів і їхню майбутню самостійну роботу в освітніх закладах. Педагогічна практика покликана доповнити і збагатити теоретичну підготовку студентів, створити можливі для закріплення і поглиблення знань, реалізації теоретичних положень вивчених дисциплін під час вирішення практичних завдань у закладах освіти.

Однією із особливостей професійної педагогічної діяльності спеціального педагога є те, що до неї неможна підготуватися раз і назавжди, навчаючись у педагогічному вузі. Тільки педагог, який за роки навчання в університеті опанував уміннями і навичками самостійної роботи: навчився самотужки здобувати і осмислювати нові знання, самостійно розробляти окремі проблеми на основі вивчення психолого-педагогічних джерел, аналізувати результати

власних спостережень і експериментів, уже з перших кроків своєї педагогічної діяльності буде прагнути до пошуку активних форм і методів розвитку креативності вихованця та удосконалення своєї професійної майстерності. [9, с.3,4,7]

Нове покоління фахівців спеціальної освіти – бакалаври – мають реалізувати сучасні моделі наскрізного розвитку виховання та навчання наймолодших; займатися пошуковою, дослідницькою, інноваційною діяльністю. Отже, ще у педагогічному навчальному закладі необхідно готувати студентів до використання нових технологій у роботі з дітьми, формувати сучасний стиль педагогічного мислення, ґрунтовно готувати до самостійної педагогічної діяльності на навчальних та виробничих практиках.

Інноваційна компетентність майбутніх фахівців забезпечується в процесі навчання, в поза аудиторній роботі і особливо під час педагогічної практики у закладах спеціальної освіти, закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Практична підготовка студентів педагогічного університету є важливою ланкою підготовки фахівців у системі вищої освіти. У ході практики не тільки закріплюються та поглиблюються теоретичні знання, яких набули студенти у ВУЗі, а й виробляються навички та вміння педагогічної роботи.

Практика студентів забезпечує можливість поєднати одержані теоретичні знання з практичною організацією освітнього процесу в закладах освіти різних типів.

Різні види педагогічної практики передбачають можливості для самостійної педагогічної діяльності студентів, прояву їх творчого

потенціалу, стимулює зв'язок цієї діяльності з науково-дослідницькою роботою, професійною освітою, самоосвітою.

Основними видами педагогічної практики є:

- навчальна педагогічна практика;
- виробнича педагогічна практика.

Підбір та обґрунтування системи завдань для практикантів ОС «бакалавр» спеціальності 016 Спеціальна освіта стали засадами розробки наскрізної програми з педагогічної практики.

Актуальним завданням навчальних закладів є не тільки повідомлення тим, хто навчається, певної суми знань і формування навичок і вмінь, які б ефективні вони не були, скільки розвиток їхніх творчих здібностей та активізація пізнавальної діяльності. Навчальний заклад повинен навчити випускника думати, самостійно вирішувати завдання, що постають перед ним, виховати у нього потребу самостійно поповнювати знання та вміння і практично їх реалізовувати.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Мета, завдання та терміни практичної підготовки студентів

Мета практики — оволодіння системою професійних педагогічних знань, умінь і навичок як основних складових змісту діяльності логопеда, реабілітолога, психолога (спеціального), вчителя-дефектолога, організатора спеціальної та інклюзивної освіти, а саме: оволодіння корекційно-логопедичними і психолого-педагогічними технологіями діагностики, профілактики, реабілітації, навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням та закладах спеціальної освіти.

Метою навчальної педагогічної практики є формування професійної позиції стилю поведінки, світогляду, професійної етики майбутніх педагогів, аналізу та вивченню особливостей роботи спеціальних педагогів в закладах спеціальної освіти, закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, а також **формування фахових компетентностей**, якими повинен оволодіти студент:

– здатність застосовувати набуті знання та практичні навички для аналізу принципів, змісту, методів психолого-педагогічної, корекційно-розвиткової, навчально-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та

інтегрованим навчанням;

- набуття досвіду застосування теоретичних знань у практичній діяльності;

- формування професійної позиції дефектолога (логопеда).

Метою виробничої педагогічної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти у процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, відпрацювання вмінь та практичних навичок за спеціальністю, збір фактичного матеріалу для виконання курсових проектів (робіт) випускних кваліфікаційних робіт, а також формування фахових компетентностей, якими повинен володіти студент:

- професійне вміння застосовувати у практичній діяльності методів психолого-педагогічної, корекційно-розвиткової, навчально-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;

- здатність застосовувати сучасні педагогічні технології з урахуванням порушень психофізичного розвитку, індивідуальних та вікових особливостей дітей з особливими освітніми потребами;

- здатність до інформаційно-просвітницької діяльності з питань організації надання корекційно-педагогічної, реабілітаційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами;

- вироблення навичок здійснення психологічної просвіти вихователів, вчителів та батьків, ознайомлення педагогів та сім'ї з новітніми технологіями та найновішими експериментальними дослідженнями в галузі виховання та навчання дітей з особливими

потребами;

- вміння здійснювати планування корекційно-педагогічного процесу та створення умов його практичної реалізації.

Діяльність студентів під час практики у закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням та спеціальної освіти максимально наближена до реальної професійної діяльності. Студенти проводять експериментальні дослідження однієї з актуальних проблем спеціальної освіти, що дає матеріал для написання курсової роботи.

Система організації і проведення педагогічної практики студентів включає ряд підсистем: загальнопедагогічну, загальнопсихологічну, логопедичну, спеціальнопсихологічну, методичну, технологічну і науково-дослідну. Реалізація змісту вказаних підсистем у ході педагогічної практики у закладах освіти спрямована на формування наступних комплексів умінь:

1. Комплекс змістовно-інформаційних умінь.
2. Комплекс операційно-діяльнісних умінь.
3. Комплекс рефлексивних умінь.

Завдання практичної підготовки:

- поглиблення теоретичних та практичних фахових (логопедичних та психологічних, педагогічних) знань й умінь з вивчених дисциплін;

- формування практичних умінь та навичок у професійній діяльності;
- вивчення необхідних умов роботи, предметно-розвивального середовища для стимуляції розвитку пізнавальних інтересів дітей із мовленнєвими порушеннями з метою їх адаптації до соціуму;
- ознайомлення з системою навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи в спеціальному дошкільному навчальному закладі, спеціальних навчальних закладах, реабілітаційних центрах;
- ознайомлення з видами та способами діяльності вихователя логопедичної групування логопеда в спеціальних навчальних закладах;
- формування вміння використовувати комунікативні методи і прийоми в навчально-виховній та корекційно-розвивальній роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення;
- формування практичних умінь та навичок проведення педагогічного та психологічного обстеження дітей з тяжкими порушеннями мовлення;
- формування практичних умінь та навичок з обстеження стану мовлення дітей дошкільного/шкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення;
- формування практичних умінь та навичок проведення виховного заходу в логопедичній групі спеціального навчального закладу;
- закріплення у студентів умінь і навичок діагностики

мовленнєвих порушень та розробка за їх результатами індивідуальних програм корекційних занять з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку;

- формування професійної мотивації майбутнього логопеда, стимулювання бажання працювати з дітьми, які мають тяжкі порушення мовлення;
- формування системного підходу до корекції мовлення дітей з особливими потребами з метою відновлення функціональних систем організму, враховуючи індивідуальні особливості рівня розвитку дитини;
- володіння інноваційними дослідженнями в галузі спеціальної освіти;
- виховання у студентів інтересу до майбутньої професії.

В процесі педагогічної практики у студентів формуються і удосконалюються різні професійно-педагогічні **уміння**.

I. Комплекс змістовно-інформаційних умінь:

- здійснювати уточнення, закріплення і збагачення знань, набутих при вивченні навчальних дисциплін;
- застосовувати теоретико-методологічні знання в галузі логопедії і психології, а також суміжних наук в практичній роботі за основним і додатковим фахом з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення;
- реалізувати в практичній діяльності знання в галузі науково-методичних аспектів вивчених дисциплін, що входять у навчальний план.

2. Комплекс операційно-діяльнісних умінь:

- проводити логопедичне обстеження мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, аналізувати його результати й діагностувати виявлені відхилення в розвитку мовлення;
- здійснювати перспективне і поточне планування змісту всіх видів логопедичної роботи (перспективний план логопедичної роботи з групою, плани окремих фронтальних й індивідуальних занять) в логопедичних групах різного типу (для дітей із ЗНМ, із ФФНМ, заїкуванням);
- визначати і реалізовувати у взаємозв'язку навчально-корекційні, розвиваючі і виховні завдання, використовуючи різноманітні прийоми психолого-педагогічного впливу з урахуванням індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку з порушеннями в мовленнєвому розвитку;
- обґрунтовано вибирати і застосовувати методи, форми і прийоми подолання порушень мовленнєвої діяльності дітей у взаємозв'язку з іншими сторонами їх психічного розвитку;
- здійснювати методично правильний вибір словесного матеріалу, наочних і технічних засобів навчання дошкільників із мовленнєвими порушеннями; виготовляти демонстраційний і роздатковий дидактичний матеріал;
- володіти прийомами організації спільної роботи з психологами, логопедами, учителями, вихователями, та іншими співробітниками, а також батьками дітей;
- навчати батьків дітей з мовленнєвими порушеннями

окремим корекційним прийомам;

— проводити пропаганду логопедичних знань серед вихователів і батьків, сприяти підвищенню їх педагогічної компетенції.

— проводити психологічне обстеження пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку, аналізувати його результати і діагностувати виявлені відхилення у розвитку дітей;

— здійснювати перспективне і поточне планування змісту всіх видів психологічної роботи (перспективний план психологічної допомоги дітям, батькам, педагогам установи, плани фронтальних, підгрупових і індивідуальних коректувально-психологічних занять);

— визначати і реалізовувати завдання психологічного супроводу корекційної роботи, використовуючи різноманітні прийоми психологічної дії з урахуванням індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку з відхиленнями в мовленнєвому розвитку, специфіки їх соціальної ситуації розвитку;

— обґрунтовано вибирати і застосовувати методи, форми і прийоми подолання відхилень у поведінці й розвитку вищих психічних функцій дітей з порушеннями мовлення;

— здійснювати методично правильний вибір психологічних методик корекційного впливу, матеріалу, наочних і технічних засобів психологічної корекції порушених функцій у дошкільників з відхиленнями в мовленнєвому розвитку;

— виготовляти демонстраційний і роздатковий дидактичний матеріал для корекційних занять;

— володіти прийомами організації спільної роботи з

психологами і педагогами закладу освіти, батьками дітей з мовленнєвими порушеннями;

— сприяти підвищенню психологічної компетенції вихователів і батьків.

3. Комплекс рефлексивних умінь:

— оцінювати ефективність взаємодії у роботі логопеда і психолога, логопеда і вихователя, логопеда і батьків;

— аналізувати хід і результати логопедичних занять;

— визначати логічно обґрунтовану структуру різних видів логопедичних занять;

— здійснювати адекватну оцінку власної логопедичної діяльності й студентів групи;

— вивчати, узагальнювати і адекватно оцінювати педагогічний досвід логопедів закладів освіти;

— планувати і здійснювати заходи щодо підвищення власної педагогічної кваліфікації.

— аналізувати хід і результати психокорекційних занять, взаємодії у роботі логопеда і психолога, логопеда і вихователя;

— виділяти логічно обґрунтовану структуру різних видів корекційно-психологічних занять;

— оцінювати ефективність різних форм взаємодії у роботі психолога, реабілітолога, дефектолога з педагогами і батьками дітей;

— здійснювати адекватну оцінку власної корекційно-психологічної діяльності й студентів групи ;

— навчати батьків дітей з мовленнєвими порушеннями

окремим корекційно-психологічним прийомам;

— вивчати, аналізувати і узагальнювати професійний досвід психологів закладів дошкільної освіти, загальної, середньої освіти, спеціальної освіти;

— планувати і здійснювати заходи щодо підвищення власної професійної кваліфікації.[12, с. 3,4]

Види та терміни проходження практики

н/ п	курс	Спеціальність	Види практики			
			Навчальна		Виробнича	
Бакалавр						
			I півріччя	II півріччя	I півріччя	II півріччя
1	II	016 Спеціальна освіта	Лого-педична	Лого-педична	—	—
2	III	016 Спеціальна освіта	—	—	Лого-педична	Лого-педична та за спеціалізаціями
3	IV	016 Спеціальна освіта	—	—	Логопедична та за спеціалізаціями	Логопедична (випускна)

Бази проведення практик

Педагогічна практика студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта проводиться у базових закладах дошкільної освіти (у групах з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення, загальним недорозвитком мовлення, заїканням, з порушенням зору та ін.)закладах загальної середньої освіти (інклюзивні класи, логопункти), спеціальних закладах освіти (навчально-реабілітаційні центри, інклюзивно-ресурсні центри, школи-інтернати). Між базами практик та університетом укладаються угоди про проведення педагогічної практики студентів. Тривалість дій угод погоджуються договірними сторонами. Базові освітні заклади забезпечують кваліфіковані педагогічні кадри та необхідну навчально-методичну базу. Керівники базових закладів разом з викладачами кафедр несуть відповідальність за організацію, ефективність і результати педагогічної практики.

1.2. Організація та проведення педагогічної практики

Нормативною базою організації і проведення педагогічної практики на факультеті дошкільної та спеціальної освіти є Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про організацію практик в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (денної та заочної форми навчання), затвердженого на засіданні Вченої ради 19 грудня 2018 року.

Навчально-методичне керівництво практикою забезпечують викладачі кафедри спеціальної освіти. Проведення кожної педагогічної практики регламентується відповідною навчально-

методичною програмою, яка розглядається на основі навчального плану та затверджується науково-методичною радою університету.

Робочі програми практики розробляє кафедра з подальшим затвердженням на Вченій раді факультету. Індивідуальне завдання розробляється керівником групи практики від кафедри і видається кожному студенту.

Тривалість практики збільшується від курсу до курсу в зв'язку з ускладненням завдань, що дає можливість поступово підготувати студентів-практикантів до самостійної професійної діяльності.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на керівника закладу вищої освіти, першого проректора, декана /директора, гаранта освітньої програми спеціальності, завідувачів відповідних кафедр, відповідального за стажування студентів та керівника практик в університеті, керівника практики факультету/інституту, групового керівника, методистів.

Навчально-методичне керівництво і проведення окремих видів практики, а також зв'язок із базами практик забезпечують гарант освітньої програми та відповідні кафедри.

Навчально-методичне керівництво і виконання програм практик забезпечують відповідні кафедри університету. Організаційно-методичне керівництво забезпечують відповідно інститут/факультети. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в університеті здійснює відповідальний за стажування студентів та керівник практик в університеті.

Заходи, пов'язані з організацією практики, визначаються наказом ректора. Проект наказу ректора про проведення практики формує

керівник практики від факультету не пізніше ніж за два тижні до початку практики. У наказі визначаються база практик, терміни проведення практики, склад груп здобувачів вищої освіти, керівник групи й методисти. Згідно з наказом перед початком практики керівники груп зобов'язуються провести інструктаж з техніки безпеки із здобувачами вищої освіти. Контроль за ходом практики покладається на декана факультету; контроль за виконанням наказу – на першого проректора.

Керівниками практик призначаються фахівці з числа провідних викладачів випускаючих кафедр та професійно-орієнтованих дисциплін.

Методистами з фаху на час проходження *навчальних* практик призначаються викладачі, які брали безпосередню участь у виробничому процесі, де проводиться практика, або викладацької роботи за фахом не менше 3 років.

Методистами з педагогіки та психології призначаються викладачі відповідних кафедр, які мають досвід викладацької роботи не менше 3 років.

До керівництва *виробничою* практикою здобувачів вищої освіти залучаються досвідчені викладачі кафедр, які брали безпосередню участь у виробничому процесі, де проводиться практика.

Організаційні питання педпрактики, її хід і підсумки періодично обговорюються на засіданнях кафедр, учених радах факультетів та університету, засіданнях ректорату.

Функції організаторів та керівників практики[11, с.6]

Відповідальний за стажування студентів та керівник практик по університету:

- забезпечує чітку організацію, планування й облік результатів практики в університеті;
- щорічно на основі чинних навчальних планів укладає зведений графік проведення всіх видів практики та здійснює контроль за його виконанням;
- відбирає, погоджує з керівниками інституту/факультету про укладання договорів, угод на проведення практики між закладом вищої освіти та підприємством, організацією, установою;
- бере участь у роботі настановчих та підсумкових конференцій на факультетах/інститутах питань організації і проведення практики;
- здійснює контроль за керівництвом практикою з боку деканів/директора інституту і завідувачів кафедр, факультетських/інститутського керівників, методистів практики, адміністрації баз практики;
- організовує роботу з методичними та фаховими радами щодо складання програм практики з окремих спеціальностей і звітно-облікової документації з усіх видів практики, забезпечує інститут/факультети і кафедри документацією з питань практики;
- здійснює контроль за розподілом навантаження з усіх видів практики, контролює його виконання викладачами;
- узагальнює навчально-методичний досвід організації і проведення практик, вносить пропозиції щодо її вдосконалення; бере участь у роботі кафедр та факультетів/інституту при обговоренні питань із практичної підготовки студентів.

Керівник практики від факультету/інституту:

- щорічно на основі чинних навчальних планів складає зведений графік проведення всіх видів практики на факультеті/інституті та здійснює контроль за його виконанням;
- відбирає, погоджує з кафедрами факультету/інституту необхідну інформацію про укладання договорів, угод на проведення практики між вищим закладом освіти та підприємством, організацією, установою і подає відповідальному за стажування студентів та керівнику практик в університеті;
- перед початком практики перевіряє наявність необхідних місць для здобувачів вищої освіти на базах практик згідно з укладеними договорами і подає необхідну інформацію на кафедри факультету/інституту, відповідальному за стажування студентів та керівнику практик в університеті;
- згідно з договорами, укладеними між університетом та базовими закладами про проведення практик, проводить розподіл здобувачів вищої освіти за базами практик, готує проєкт *службової записки* і подає її на підпис декану/директору (*Додаток 5*);
- здійснює організацію інструктажу з охорони праці та техніки безпеки для групових керівників інженером з охорони праці на початку навчального року з оформленням у журналі інструктажів;
- здійснює організацію і проведення настановчих конференцій з практики, надає рекомендації й настанови щодо проходження практики.

- спільно з викладачами відповідних кафедр та керівниками баз практики забезпечує належний рівень її проведення згідно з програмою;
- здійснює організацію і проведення підсумкових конференцій з практики, оцінюванні її результатів; обговорює результати практики на засіданнях кафедр, раді факультету/інституту;
- контролює своєчасність виставлення груповим керівником загальної оцінки з практики у відомість практик і подання її в деканат факультету/інституту;
- на основі звітів групових керівників, керівників від бази практики по завершенню семестру та навчального року подає деканові/директору факультету/інституту, керівнику практик університету письмовий звіт про хід, результати практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення.

До обов'язків факультетського/інститутського керівника належить й організація і проведення практик здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання.

Груповий керівник - методист:

- перед початком практики забезпечує необхідною документацією з практики методистів, керівників базових закладів, здобувачів вищої освіти;
- проводить інструктаж з техніки безпеки і охорони праці та контролює умови праці і побуту студентів;

- повідомляє здобувачів вищої освіти про порядок звітності з практики;
- контролює виконання здобувачами вищої освіти правил внутрішнього трудового розпорядку на місці проходження практики, організовує облік відвідування бази практики здобувачами вищої освіти й методистами;
- допомагає здобувачам вищої освіти скласти індивідуальний план роботи на весь період практики (навчальна діяльність, виховна робота з предмета і т.п), консультує з теми навчально-дослідної роботи;
- у перший день практики разом з методистами кафедр та адміністрацією від бази практики закріплює здобувачів вищої освіти за місцем проходження практики;
- проводить засідання з академічною групою здобувачів вищої освіти щодо питань організації і проведення практики;
- раз на тиждень перевіряє щоденник спостережень, записує зауваження та поради щодо подальшої роботи здобувача вищої освіти, контролює ведення практикантами документації, затверджує індивідуальний план роботи;
- надає практикантам консультації щодо виконання програми практики;
- надає методичну допомогу в оформленні документації, у виконанні навчально-дослідної роботи (курсової, кваліфікаційної роботи, ІНДЗ тощо);
- групові керівники педагогічних практик з класними керівниками, учителями-предметниками, вихователями визначають теми залікових уроків, занять, виховних заходів, які будуть проводитися

студентами-практикантами та відвідує залікові виховні заходи, уроки, заняття, аналізує, оцінює їх;

– перевіряє й аналізує документацію, подану студентом після закінчення практики; за результатами практики **складає звіт** і подає його факультетському/інститутському керівникові (*Додаток 4*);

– бере участь у факультетських/інститутських настановчих і підсумкових конференціях з практики, нарадах на базі практики з питань організації і проведення практики;

– бере участь у проведенні загального підсумку з практики і разом з методистами, факультетськими/інститутським керівниками(ом) оцінює роботу здобувача вищої освіти, *виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики*;

– після завершення кожного виду практики на основі звітів методистів кафедр, керівників від бази практики, аналізу документації, подану здобувачами вищої освіти, складає письмовий звіт про хід, результати практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення завідувачу кафедри та факультетському/інститутському керівникові.

Груповим керівником методистом призначається викладач кафедри.

Методист від відповідної кафедри:

– разом з груповими керівниками – методистами практики від університету, керівником бази практики закріплює здобувачів вищої освіти за місцем проходження практики;

– спільно з керівником практики від бази практики визначає види

роботи;

– спостерігає за практичною діяльністю практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати практикант;

– бере участь у настановчій і підсумковій конференціях, нарадах з питань практики на факультеті, базі практики;

– надає студентам консультації щодо виконання програми практики;

– бере участь у проведенні заліку з практики і разом з груповим керівником,

факультетським керівником оцінює роботу студента-практиканта;

– аналізує документацію, подану студентами, складає звіт за наслідками практики і подає його завідуючому кафедрі та груповому керівникові.

Під час педагогічної практики:

– з учителем-предметником, вихователем визначає теми залікових уроків, предметних виховних заходів, що будуть проводитися студентами-практикантами;

– затверджує конспекти уроків, виховних заходів, занять;

– відвідує залікові уроки, заняття, виховні заходи, аналізує й оцінює їх;

– у разі необхідності проводить показові уроки, заняття, виховні предметні заходи чи їх фрагменти;

Методист з виховної роботи

(викладач педагогіки чи психології):

- здійснює методичне керівництво педагогічною практикою здобувачів вищої освіти, консулює їх з актуальних питань навчання, виховання, професійної орієнтації учнів, роботи з батьками тощо;
- планує разом із класним керівником (вихователем) виховну роботу практикантів з учнями, консулює їх і забезпечує виконання завдань;
- відвідує уроки (вибірково, за потреби), позакласні заходи практикантів, надає методичну допомогу в їх підготовці й проведенні, разом з викладачем фахових методик аналізує й оцінює проведені студентами уроки та інші види навчальних занять і позакласні заходи;
- надає допомогу здобувачам вищої освіти в організації індивідуальної роботи з учнями, у виконанні навчально-дослідної роботи (курсової, кваліфікаційної роботи, ІНДЗ тощо);
- керує роботою здобувачів вищої освіти з вивчення особистості й колективу учнів, а також виконання інших завдань, передбачених програмою практики;
- бере участь у настановчій та підсумкових конференціях з практик, а також у нарадах з питань практики;
- бере участь у проведенні заліку з практики й оцінюванні її результатів;
- аналізує документацію, подану здобувачами вищої освіти, складає звіт і подає завідувачу кафедри педагогіки та факультетському/інститутському керівнику практики звіт про підсумки практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого поліпшення її організації та проведення.

Звіти про підсумки практик із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого поліпшення її організації та проведення подаються на відповідні кафедри і зберігаються протягом **5 років**.
(Додаток 4)

Здобувачі вищої освіти у період організації і проходження практики зобов'язані:

- за тиждень до початку практики пройти медичний огляд, прослухати лекцію з охорони життя і безпеки, виробничої гігієни та санітарії;
- до початку практики одержати від групового керівника практики від навчального закладу консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- приходити не пізніше як за 15 хв. до початку робочого дня;
- перебувати на місці проходження практики не менше 6 год. щоденно (якщо немає інших обставин, що вимагають подальшої присутності). Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для студентів віком від 15 до 16 років 24 години на тиждень, від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень (ст. 51 із змінами,

внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом № 3610-12 від 17.11.93);

- у випадку відсутності або запізнення повідомляти про це старосту, групового керівника, методиста, пояснювати причину відсутності або запізнення, надавати необхідні документи, що засвідчують відсутність (довідку про хворобу тощо);
- відвідувати консультації, методичні наради, які проводить керівник або методист з практики;
- у встановлений термін здавати звіт про виконання завдань практики;
- своєчасно скласти залік з практики.

Здобувачі вищої освіти мають право:

- звертатися до керівників практики університету, адміністрації баз практик з усіх питань, що виникають у процесі проходження здобувачами вищої освіти практики;
- користуватися матеріальною базою, бібліотекою, кабінетами та навчально-методичним забезпеченням, використовувати технічну, інформаційно-методичну та іншу документацію, необхідну для виконання програми практики;
- на свободу педагогічної творчості;
- вносити пропозиції щодо удосконалення навчально-виховного процесу та організації практики;
- брати участь у роботі бази практики (конференцій, педагогічної

ради, зборів профспілкової організації тощо).[10, с.10]

Староста групи практикантів зобов'язаний:

- повідомляти здобувачам вищої освіти інформацію керівників і методистів про консультації, зустрічі, зміни; виконувати доручення керівників і методистів, які стосуються організації і проведення практики.

1.3.Особливості організації і проведення практики на заочній формі навчання[11, с.13]

1.Завдання практики, основні положення її організації, обов'язки керівників практики, здобувачів вищої освіти та тривалість практики, визначені

в Положенні про організацію практик, є обов'язковими при навчанні на заочній формі.

2.Проходження навчальних практик здобувачами вищої освіти на заочній

формі може відбуватися в сесійний та міжсесійний період.

3.Здобувачі вищої освіти заочної форми навчання, залежно від характеру

практичної роботи, яку вони виконують, за наявності в них професійного

досвіду, поділяються на дві групи:

а) до першої групи належать здобувачі вищої освіти, які працюють за

обраним фахом. Документами, які свідчать про відповідність займаній посаді за

фахом здобувача вищої освіти, є: витяг із трудової книжки (або ксерокопія трудової книжки, завірена керівником установи), довідка з місця роботи (якщо він працює за сумісництвом) та характеристика, в якій вказана рекомендована оцінка (за національною шкалою), засвідчені керівником закладу;

б) здобувачі вищої освіти, які не працюють за обраним фахом, проходять практику з відривом від виробництва у період, визначений навчальним планом, як правило, в м. Умані або за місцем проживання, або самостійно добирають для себе місце проходження практики, яке відповідає всім вимогам програми.

До початку практики вони подають клопотання з бази практики. На цей час вони використовують відпустку за власний рахунок.

4. У період заліково-екзаменаційної сесії, що передує практиці, для

здобувачів вищої освіти на факультетах / інституті організовується інструктивно-методична нарада з питань проходження практики, яку проводять

керівник практики по факультету/інституту, групові керівники практики, методисти.

5. Оцінювання практики здобувачів вищої освіти відбувається за шкалою оцінювання ESTS. Практика здобувачам вищої освіти

першої групи

оцінюються на підставі виставленої оцінки в характеристиці з місця роботи.

1.4. Підведення підсумків практики

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Документація з практики, визначена програмою практики, здається практикантами на кафедру для перевірки упродовж трьох днів після закінчення практики.

Вимоги до звіту. Загальна і характерна форма звітності здобувача вищої освіти за практику – це подання письмового звіту, підписаного груповим керівником практики, методистами та здобувачем вищої освіти.

Письмовий звіт (*Додаток 3*) разом з іншими документами, визначеними програмою практики: щоденник, характеристика (*виробничі практики*); відгук про роботу здобувачів вищої освіти (*навчальні практики*) (*Додаток 1, 2*) подається на перевірку груповому керівнику практики від навчального закладу. Характеристика або відгук про роботу здобувача вищої освіти завіряється керівником установи бази практики. Відгук від бази практики може бути індивідуальним (у випадку проходження практик за місцем проживання), або загальний відгук на групу здобувачів вищої освіти. (*Додаток 2, 2а*)

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти

усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати розділи з проблеми охорони праці, висновки і пропозиції, список використаної літератури та інші. Вимоги та обсяг звіту вказується в програмі практики у відповідності до специфіки спеціальності. Матеріали звіту висвітлюються послідовно.

Правила оформлення:

Звіт друкується на комп'ютері, або пишеться від руки (за бажанням практиканта) з додержанням стандартів ЄСКД, з наскрізною нумерацією сторінок і брошурується у альбом формату А-4.

У звіті повинна бути конкретно описана робота, особисто виконана здобувачем вищої освіти згідно до індивідуального плану роботи; не повинно бути дослівного переписування матеріалів баз практики, а також цитування літературних джерел.

Звіт з практики захищається у присутності комісії.

Для захисту практики деканатом/дирекцією розпорядженням призначається комісія, до складу якої входять керівники практики від закладу вищого освіти і, бажано, від баз практики, викладачі кафедри.

Термін засідання комісії із захисту практики встановлюється факультетським керівником практики і узгоджується деканатом/інститутом з завідувачами кафедр.

Здобувачі вищої освіти, які навчаються за індивідуальним графіком працюють за фахом і місце роботи відповідає вимогам програми практик, на захист представляють витяг з трудової книжки або ксерокопію, завірену керівником установи, характеристику

(виробнича практика), відгук (навчальна практика), звіт, свою робочу документацію із наступним її поверненням студенту.

Загальна оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку за підписом групового керівника після перевірки робочої документації всіма методистами за наявності їх підписів на титульному листі робочої документації та захисту.

Оцінка за практику враховується стипендіальною-комісією при визначенні рейтингу успішності здобувача вищої школи.

Здобувачі вищої освіти, які не пройшли практику або частину практики з поважних причин, мають право на її продовження у вільний від навчання час при наявності відповідних документів.

Здобувач вищої освіти, який отримав незадовільну оцінку з практики, за рішенням деканату/дирекції факультету подається на відрахування з університету.

Підсумки кожного виду практики обговорюються на засіданнях відповідних кафедр, а загальні підсумки практики підводяться на вчених радах факультетів/інституту.

Термін зберігання робочої документації з практики визначається наскрізною програмою практики, а звіт здобувача вищої освіти зберігається на випусковій кафедрі три роки.

Щоденник виробничої практики в закладах освіти та закладах для дітей з особливими потребами студента містить у хронологічній послідовності занотовані дані про проведену роботу: особисто або беручи в ній участь. На основі записів у щоденнику складається підсумковий звіт студента про проходження практики, в якому підсумовується загальна кількість здійснених спостережень,

процедур, консультацій тощо.

Частиною підсумкового звіту є опис практичних навичок і вмінь, яких набули студенти під час практики, опис видів практичної роботи, можуть наводитись методи діагностичної та корекційної роботи з дітьми та результати цієї роботи. У звіті наводяться дані обстеження дітей під час практики.

На оформлення звітної документації студентам дається 3 дні.

Залік складається студентами на 4-й день після оформлення документації виробничої практики в закладах для дітей з особливими потребами при комісії, до складу якої входять керівник практики від вищої школи, методисти, керівники груп і керівник (загальний і безпосередній) від бази практики.

Критерієм якості проходження практики є засвоєння практичних навичок, вмінь, знань, передбачених програмою виробничої практики в закладах для дітей з особливими потребами, виконання практичних завдань.

Загальна оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку студента за підписом групового керівника після перевірки робочої документації всіма методистами за наявності їх підписів на титульній сторінці робочої документації.

1.5. Оцінка діяльності студентів під час педагогічної практики

При оцінюванні проходження студентами практики мають бути враховані:

- успішність і повнота виконання програми практики та

індивідуальних завдань керівників;

- дотримання вимог професійної етики та деонтології, правил внутрішнього розпорядку бази практики;

- активність студента, ініціативність у процесі виконання завдань;

- систематичність та якість ведення щоденника;

- повнота, логічність, стилістична досконалість доповіді та відповідей на запитання на заключній конференції;

- організованість, впевненість, інтерес до роботи.

<i>Види робіт</i>	<i>Кількість балів</i>
Організованість, дисциплінованість і добросовісне ставлення до роботи студента-практиканта.	0-5
Систематичне ведення щоденника практики.	0-5
Виконання завдань змістових модулів.	0-65
Наявність фотоматеріалів (презентації) заходів, передбачених програмою практики.	0-10
Своєчасне оформлення та здача звітної документації.	0-10
Участь у настановчій та звітній конференціях.	0-5
Усього (максимальна кількість балів)	100

Результати педагогічної практики для ОС«бакалавр» оцінюються за 100 – бальною шкалою.

Шкала оцінювання

За шкалою	За національною шкалою		Кількість балів
	прописом	цифрою	
A	Відмінно	5	90-
B	Дуже добре	4	82-
C	Добре	4	75-

Д	Посередньо	3	69-
Е	Задовільно	3	60-
Ех	Незадовільно	2	40-
Е	Незадовільно	2	1-39

Критерії оцінки діяльності студентів під час педпрактики

90 - 100 балів – А («відмінно») ставиться в тому випадку, коли: робота за програмою практики здійснена практикантом на високому рівні; практикант проявив себе як організований, сумлінний, творчий під час виконання різних видів роботи, знає і вміє застосувати у практичній діяльності сучасні технології і нові інформаційні засоби, користується повагою та авторитетом серед колективу бази практики, методистів, керівників практики; здав у визначений термін документацію оформлену на високому рівні.

82 – 89 балів – В («дуже добре») ставиться в тому випадку, коли: робота за програмою практики практикантом проведена на достатньому рівні; були допущені незначні помилки у період проходження практики, але міг самостійно їх виправити або пояснити їх причину; практикант не допускав недисциплінованості, байдужості, шаблонності на всіх ділянках роботи; про його діяльність добре відізналися колектив, в якому він перебував у період проходження практики, керівник; подав у визначений термін правильно оформлену документацію.

75 – 81 балів – С («добре») ставиться в тому випадку, коли: робота за програмою практики проведена на достатньому рівні; практикант допустив незначні помилки при виконанні завдань практики, проте не завжди міг самостійно їх виправити або пояснити

у процесі аналізу їх причину; у ході практики був дисциплінованим, виконавчим, самостійним, критичним на всіх ділянках роботи: одержав добрі відгуки колективу бази практики, методистів, керівника; подав вчасно документацію, у яку можуть бути внесені незначні доповнення і виправлення за вказівкою групового керівника практики.

69 – 74 балів – D («посередньо») ставиться в тому випадку, коли: робота за програмою практики проведена на задовільному рівні; здобувач вищої освіти проявив себе як організований, дисциплінований, але недостатньо самостійний та ініціативний; загальна характеристика діяльності практиканта у період проходження практики одержала позитивні відгуки; із невеликим запізнення подав документацію.

60 – 68 балів – Е («задовільно») ставиться здобувачу вищої освіти в тому випадку, коли: робота проведена на задовільному рівні; проявив себе як недостатньо організований і дисциплінований, безініціативний; загальна характеристика діяльності на базі практики практиканта з боку керівників практики - «задовільна»; подав невчасно документацію, яка потребує доповнень і виправлень.

35 – 59 балів – Ех («незадовільно»). Відсутня систематичність у роботі практиканта. Виконав на низькому професійному рівні роботу, передбачену програмою з практики. Допускав помилки, пов'язані зі знанням теоретичного матеріалу та виконанням практичних завдань. Отримав негативний відгук про роботу чи незадовільну оцінку при складанні заліку за практику, але за певних умов може повторно пройти практику і отримати позитивну оцінку.

Не подав документацію з великим запізненням (2 тижні по завершенню практики), допустивши при цьому значні помилки в її оформленні.

0 – 34 балів – F («незадовільно»). Практикант не виконав програми практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку за практику. Не подав документації.

РОЗДІЛ II. ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. Зміст педагогічної практики за видами (навчальна, виробнича)

Навчальна педагогічна практика (другий, третій курс)

для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта

Мета навчальної педагогічної практики полягає у формуванні професійної позиції дефектолога (логопеда), стилю поведінки, світогляду, професійної етики, аналізу та вивченню особливостей роботи дефектолога (логопеда) в закладах спеціальної освіти, закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням.

Завданнями навчальної педагогічної практики є:

- поповнення теоретичних знань студентів щодо організації навчально-виховної роботи в освітніх закладах для дітей з особливими освітніми потребами;
- ознайомитися із специфікою роботи дефектолога (логопеда) в освітніх закладах різного типу;
- отримати педагогічний досвід у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;
- увідомити власні професійні інтереси та схильності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: теоретичні основи: корекції мовленнєвих порушень, технологій їх впровадження у освітній процес; діагностичних

методик вивчення стану мовленнєвого розвитку;

вміти: застосовувати теоретичні знання, отримані при вивченні різних навчальних курсів у практичній діяльності; спілкуватися з керівництвом та дітьми закладу з приводу їх освітніх потреб; провести співбесіду з дітьми з особливими освітніми потребами, оформляти педагогічну, психологічну, логопедичну документацію; проаналізувати напрямки професійної діяльності дефектолога (логопеда) в спеціальних та інклюзивних закладах освіти.

Зміст навчальної педагогічної практики складається з 4-х змістовних модулів:

Змістовий модуль 1.

Навчальна діяльність

Під час проходження практики студенти-практиканти повинні суворо дотримуватися правил охорони праці та протипожежної безпеки. Кожен студент отримує індивідуальні завдання, які повинні вчасно та якісно виконати і оформити відповідно до вимог.

Навчальна педагогічна практика в закладах для дітей з особливими потребами передбачає виконання наступних завдань:

1. Скласти календарний план роботи.
2. Скласти графік відвідування місця проходження практики.
3. Вести щоденник спостережень.
4. Ознайомитись з діяльністю дефектолога (логопеда) за місцем проходження практики.
5. Вивчити педагогічний досвід дефектолога (логопеда).

6. Ознайомитися з проведенням індивідуальної роботи логопеда з дітьми.

7. Спостереження і допомога логопеду в організації логопедичної роботи.

8. Виконувати разові індивідуальні завдання керівників практики та адміністрації.

9. Ознайомитися з проведенням консультативної роботи з батьками.

11. Оформити документацію практики.

Змістовий модуль 2.

Виховна діяльність

Під час практики студенти беруть участь у проведенні різноманітних виховних заходів та екскурсій для дітей з особливими освітніми потребами.

Ці заходи можуть носити пізнавальний, корекційний та розважальний характер.

Пізнавальні заняття містять бесіди виховної тематики у відповідності з планом вихователя, або учителя;

Корекційні заняття містять індивідуальну виховну роботу з дитиною з особливими освітніми потребами під керівництвом дефектолога (логопеда).

Розважальні заняття – це різноманітні свята та екскурсії, які проводяться у відповідності з планом педагога.

Якщо студенти запланували екскурсії під час практики, вони обов'язково повинні про це поінформувати адміністрацію закладу і отримати на це дозвіл. Екскурсії повинні займати не більше, ніж 6

годин часу на тиждень.

Змістовий модуль 3.

Методична діяльність

1. Вивчити кваліфікаційну характеристику дефектолога (логопеда) та його посадові обов'язки.
2. Опрацювати законодавчу та нормативно-правову документацію, що регулює діяльність дефектолога (логопеда).
3. Вивчити робочу документацію дефектолога (логопеда).
4. Проаналізувати професійну діяльність дефектолога (логопеда).

Змістовий модуль 4.

Дослідницька діяльність

1. Вести спостереження за професійною діяльністю дефектолога (логопеда).
2. Вести спостереження за дітьми з особливими освітніми потребами.

В перший день студенти знайомляться з базою практики. Упродовж наступних одного-двох днів студенти складають календарний план роботи та графік відвідування місця проходження практики. У календарному плані повинно бути детально (по датах та годинах) описані види роботи студента під час проходження практики. У графіку відвідування зазначається дата, години та місце знаходження практиканта на базі практики.

Упродовж всієї практики студенти ведуть щоденник, у якому занотують результати спостережень за досліджуваними, свої враження про роботу дефектолога, зауваження щодо ходу практики

тощо. Щоденник ведеться у довільній формі відповідно плану і перевіряється керівником практики.

Індивідуальні завдання

- складання індивідуального плану навчальної практики;
- підбір дидактичних ігор та дидактичних вправ, фізкультхвилинок;
- виготовлення роздаткового матеріалу до занять та атрибутів до ігор;
- підбір засобів усної народної творчості для роботи з дітьми логопатами;
- розробка сценаріїв виховних організаційних форм для роботи з особливими дітьми;
- проведення науково-дослідних завдань
- участь у суспільно-корисній роботі закладу, групи;
- волонтерська діяльність.

Очікувані результати

- уміння спілкуватися з керівництвом та дітьми закладу з приводу їх освітніх потреб;
- уміння вести співбесіду з дітьми з особливими освітніми потребами;
- набуття навичок оформляти педагогічну, психологічну, логопедичну документацію;
- уміння аналізувати напрями професійної діяльності дефектолога (логопеда) в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;

– уміння застосовувати теоретичні знання, отримані при вивченні різних навчальних курсів у практичній діяльності.

Виробнича педагогічна практика (третьї курс)

Метою виробничої педагогічної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти у процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, відпрацювання вмінь та практичних навичок за спеціальністю, збір фактичного матеріалу для виконання курсових проєктів (робіт), випускних кваліфікаційних робіт, а також формування фахових компетентностей, якими повинен володіти студент:

- набуття досвіду застосування теоретичних знань у практичній діяльності;
- формування професійної позиції дефектолога (логопеда);
- професійне вміння застосовувати у практичній діяльності методів психолого-педагогічної, корекційно-розвиткової, навчально-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;
- здатність застосовувати сучасні педагогічні технології з урахуванням порушень психофізичного розвитку, індивідуальних та вікових особливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- здатність до інформаційно-просвітницької діяльності з питань організації надання корекційно-педагогічної, реабілітаційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами;

– вміння здійснювати планування корекційно-педагогічного процесу та створення умов його практичної реалізації;

Завданнями виробничої практики є:

- поповнення теоретичних знань студентів щодо організації навчально-виховної роботи в освітніх закладах для дітей з особливими освітніми потребами;
- ознайомитися із специфікою роботи дефектолога (логопеда);
- отримати педагогічний досвід у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;
- виробити уміння спілкуватися з керівництвом та дітьми закладу з приводу їх психологічних проблем;
- усвідомити власні професійні інтереси та схильності;
- набутти навички практичної самостійної роботи, зокрема, надавати психологічні рекомендації щодо корекції особистості та групових взаємовідносин;
- формування спеціальних професійно-педагогічних умінь і особистих якостей логопеда у процесі оволодіння вміннями практичного застосування одержаних знань в логопедичній і психологічній роботі з контингентом НВК, з організацією діяльності в спеціальних групах та практичною реалізацією комплексного підходу до подолання мовленнєвих, фізичних та психічних порушень.

Організація проведення виробничої педагогічної практики

Зміст практики складається з чотирьох змістових модулів.

Змістовий модуль 1.

Навчальна діяльність

1. Скласти календарний план роботи.
2. Скласти графік відвідування місця проходження практики.
3. Вести щоденник спостережень.
4. Ознайомитись з діяльністю дефектолога (логопеда) за місцем проходження практики.
5. Вивчити педагогічний досвід дефектолога (логопеда)
6. Провести обстеження психологічного клімату групи / класу, опрацювати отриманий емпіричний матеріал, дати йому інтерпретацію та на основі отриманих даних подати рекомендації щодо корекційно-розвиткової роботи.
7. Ознайомитися з проведенням індивідуальної роботи логопеда з дітьми.
8. Самостійне проведення вправ на дихання, логопедичних ігор та пальчикової гімнастики.
9. Аналіз логічно обгрунтованої структури різних видів логопедичних та корекційно-психолого-реабілітаційних занять.
10. Оцінювати ефективність різних форм взаємодії в роботі психолога, логопеда, реабілітолога з педагогами і батьками дітей.
11. Використовувати в практичній діяльності психолого-педагогічні технології реабілітаційної роботи: методику сенсорного виховання природотерапію, лялькотерапію, танцювальну терапію, глинотерапію, краплетерапію та ін.
12. Під керівництвом логопеда та психолога надати 2-3 консультації **батькам**; провести 2 заняття фронтальних, 3 індивідуальних.
13. Провести ігри (дидактичні, рухливі) з дітьми з особливими

освітніми потребами.

14. Оформити документацію практики.

Змістовий модуль 2.

Виховна діяльність

1. Відвідування виховних заходів (групи, закладу), їх обговорення.
2. Провести 2 виховних заходи (пізнавальні заняття), 1 екскурсію, 2 цільові прогулянки, 1 розвагу з дітьми з особливими потребами.
3. Участь у підготовці та проведенні батьківських зборів.

Змістовий модуль 3.

Методична діяльність

1. Вивчити кваліфікаційну характеристику дефектолога (логопеда) та його посадові обов'язки.
2. Опрацювати нормативно-правову документацію, що регулює діяльність дефектолога (логопеда).
3. Вивчення системи роботи кабінетів логопеда, дефектолога, реабілітолога.
4. Вивчити робочу документацію дефектолога (логопеда).
5. Проаналізувати професійну діяльність дефектолога (логопеда).
6. Підготувати звіт практиканта.

Змістовий модуль 4.

Дослідницька діяльність

1. Проаналізувати хід та результати стану психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

2. Вести спостереження за професійною діяльністю дефектолога (логопеда).
3. Проаналізувати специфічні умови роботи дефектолога (логопеда) в різних типах освітніх закладів (спеціальних та інклюзивних).
4. Складання характеристики обстежуваної дитини.
5. Проведення науково-дослідних завдань до теоретичної та практичної частини курсового проекту та кваліфікаційної роботи

Виробнича педагогічна практика(четвертий курс)

Метою виробничої практики є формування фахових компетентностей, якими повинен володіти студент:

- набуття досвіду застосування теоретичних знань у практичній діяльності;
- формування професійної позиції дефектолога (логопеда);
- професійне вміння застосовувати у практичній діяльності методи психолого-педагогічної, корекційно-розвиткової, навчально-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;
- здатність застосовувати сучасні педагогічні технології з урахуванням порушень психофізичного розвитку, індивідуальних та вікових особливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- здатність до інформаційно-просвітницької діяльності з питань організації надання корекційно-педагогічної, реабілітаційної

допомоги дітям з особливими освітніми потребами;
 вміння здійснювати планування корекційно-педагогічного процесу та створення умов його практичної реалізації;

Завданнями виробничої педагогічної практики є:

- поповнення теоретичних знань студентів щодо організації навчально-виховної роботи в освітніх закладах для дітей з особливими освітніми потребами;
- ознайомитися із специфікою роботи дефектолога (логопеда);
- отримати педагогічний досвід у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;
- виробити вміння спілкуватися з керівництвом та дітьми закладу з приводу їх психологічних проблем;
- усвідомити власні професійні інтереси та схильності;
- набутти навички практичної самостійної роботи, зокрема надавати психологічні рекомендації що до корекції особистості та групових взаємовідносин;
- формування спеціальних професійно-педагогічних умінь і особистих якостей логопеда у процесі оволодіння вміннями практичного застосування одержаних знань в логопедичній і психологічній роботі з контингентом дітей освітнього закладу, з організацією діяльності в спеціальних групах та практичною реалізацією комплексного підходу до подолання мовленнєвих, фізичних та психічних порушень.

Організація проведення виробничої педагогічної практики

Зміст практики складається з чотирьох змістових модулів.

Змістовий модуль 1.

Навчальна діяльність

1. Скласти календарний план роботи.
2. Скласти графік відвідування місця проходження практики.
3. Вести щоденник спостережень.
4. Ознайомитись з діяльністю дефектолога (логопеда) за місцем проходження практики.
5. Вивчити педагогічний досвід дефектолога (логопеда)-I семестр, спеціального психолога, реабілітолога -II семестр.
6. Провести обстеження психологічного клімату групи/класу, опрацювати отриманий емпіричний матеріал, дати йому інтерпретацію та на основі отриманих даних подати рекомендації щодо корекційно-розвиткової роботи.
7. Самостійне проведення:
  - вправ на дихання,
  - логопедичних ігор та пальчикової гімнастики;
  - постановка звуків: свистячі, шиплячі, сонорні;
  - вправи артикуляційної гімнастики (динамічні, статичні);
  - вправи невербального спілкування.
8. Оцінювати ефективність різних форм взаємодії в роботі психолога, логопеда, реабілітолога з педагогами і батьками дітей.
9. Використовувати в практичній діяльності психолого-педагогічні технології реабілітаційної роботи: методику сенсорного виховання, природотерапію, лялькотерапію, танцювальну терапію, глинотерапію

та ін.

10. Під керівництвом логопеда та психолога надати 3-4 консультації батькам; провести 3 заняття фронтальних, 4 індивідуальних.
11. Оформити документацію практики.

Змістовий модуль 2.

Виховна діяльність

1. Відвідування виховних заходів (групи, закладу), їх обговорення.
2. Провести 3 виховних заходи (пізнавальні заняття), 2 екскурсію,
3. 4 цільові прогулянки, 2 розваги з дітьми з особливими потребами.
4. Участь у підготовці та проведенні організаційних форм роботи з батьками (збори, круглі столи, консультації, індивідуальні бесіди).

Змістовий модуль 3.

Методична діяльність

1. Вивчити кваліфікаційну характеристику дефектолога (логопеда) та його посадові обов'язки.
2. Опрацювати нормативно-правову документацію, що регулює діяльність дефектолога (логопеда).
3. Вивчення системи роботи кабінетів логопеда, дефектолога, реабілітолога.
4. Вивчити робочу документацію дефектолога (логопеда).
5. Проаналізувати професійну діяльність дефектолога (логопеда).
6. Підготувати звіт практиканта.

Змістовий модуль 4.

Дослідницька діяльність

7. Проаналізувати хід та результати стану психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
8. Вести спостереження за професійною діяльністю дефектолога (логопеда).
9. Проаналізувати специфічні умови роботи дефектолога (логопеда) в різних типах освітніх закладів (спеціальних та інклюзивних).
10. Складання характеристики обстежуваної дитини.
11. Проведення науково-дослідних завдань до теоретичної та практичної частини кваліфікаційної роботи.

Очікувані результати

- знання теоретичних основ корекції мовленнєвих порушень та технологій їх впровадження у освітній процес;
- озброєння діагностичними методиками вивчення стану мовленнєвого розвитку;
- уміння застосовувати теоретичні знання, отримані при вивченні різних навчальних курсів у практичній діяльності;
- набуття навичок спілкуватися з дітьми закладу з приводу їх освітніх потреб;
- оволодіння навичками проведення бесід з дітьми з особливими освітніми потребами та надання консультацій батькам;
- уміння організовувати, проводити на високому методичному рівні індивідуальні та фронтальні заняття;
- оформляти педагогічну, психологічну, логопедичну документацію;

- уміння проаналізувати напрямки професійної діяльності дефектолога (логопеда) в спеціальних та інклюзивних закладах освіти;
- використовувати в практичній діяльності інноваційні та інтерактивні технології навчання;
- встановлювати емпатійні зв'язки з особистістю та групою;
- уміння керувати внутрішнім самопочуттям, психологічним налаштуванням на наступну діяльність;
- володіння образним, емоційним, естетично привабливим мовленням.

Індивідуальні завдання

Складання індивідуального плану виробничої практики:

- розробка індивідуальних бесід та консультацій для дітей з особливими освітніми потребами та їх батьками;
- розробка індивідуальних та фронтальних занять з дітьми з особливими освітніми потребами (підбір матеріалу до занять, ігор, вправ, дидактичного матеріалу та ін);
- підбір дидактичних ігор та дидактичних вправ, різьультативних;
- складання мовленнєвих карток дітей логопатів;
- складання індивідуальних карток по роботі з дітьми (на час практики)
- розробка сценаріїв свят та розваг;
- виготовлення роздаткового матеріалу до занять та атрибутів до ігор;

- підбір методичних матеріалів для роботи з особливими дітьми та засобів усної народної творчості;
- проведення науково-дослідних завдань до теоретичної та практичної частин курсової роботи, кваліфікаційні роботи;
- участь у суспільно-корисній роботі групи, закладу та волонтерській діяльності;
- розробка матеріалів до різних організаційних форм роботи з батьками.

2.2. Зміст педагогічної практики за спеціалізаціями

Навчальна педагогічна практика

Спеціалізація: психологія (спеціальна)

Мета : формування професійної позиції психолога (спеціального) стилю поведінки, світогляду, професійної етики, аналізу та вивчення особливостей роботи психолога (спеціального) в спеціальних та інклюзивних закладах освіти.

Завдання навчальної педагогічної практики за спеціалізацією психологія (спеціальна):

- вивчити досвід психолога (спеціального);
- ознайомитися з документацією, кабінетом, напрямками роботи формами роботи психолога (спеціального);
- проаналізувати освітянські та законодавчі документи, що регламентують роботу спеціального педагога;
- брати пасивну участь в наданні спеціальним психологом індивідуальних консультацій;
- ознайомитися з психодіагностичною функцією психолога;

- вивчити технології проведення спеціальним психологом опитування інтерв'ю, анкетування;

- ознайомитися з технікою застосування методу аналізу документів.

Спеціалізація: психолого-педагогічна реабілітація

Мета: формування професійної позиції реабілітолога, стилю поведінки, світогляду, професійної етики, аналізу та вивчення роботи реабілітолога психолого-педагогічної реабілітації в спеціальних та інклюзивних закладах освіти.

Завдання навчальної педагогічної практики за спеціалізацією:

психолого-педагогічна реабілітація

- вивчити досвід роботи реабілітолога;
- проаналізувати освітянські та законодавчі документи, якими керується реабілітолог;
- описати методи роботи реабілітолога;
- ознайомитися з проведенням арттерапії, конкурсів, взаємодії з природою (екскурсії в ліс, на річку) та інше.

Спеціалізація: інклюзивна освіта

Мета: формування професійної позиції асистента-вчителя інклюзивної групи (класу), стилю поведінки, світогляду, професійної етики, аналізу та вивчення особливості роботи асистента вчителя в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;

Завдання навчальної педагогічної практики за спеціалізацією інклюзивна освіта:

- вивчити досвід роботи асистента вчителя інклюзивної групи / класу;
- проаналізувати освітянські та законодавчі документи інклюзивної освіти;
- ознайомитися з документацією асистента вчителя інклюзивної групи / класу;
- описати методи роботи асистента вчителя;
- брати пасивну участь у наданні асистентом вчителя індивідуальних консультацій та проведення занять;
- визначити роль вчителя та його взаємодію з командою фахівців та батьками.

Індивідуальні завдання

- складання індивідуального плану навчальної практики;
- підбір дидактичних ігор та дидактичних вправ, фізкультхвилинок;
- виготовлення роздаткового матеріалу до занять та атрибутів до ігор;
- підбір засобів усної народної творчості для роботи з дітьми;
- розробка сценаріїв виховних організаційних форм для роботи з особливими дітьми;
- проведення науково-дослідних завдань
- участь у суспільно-корисній роботі закладу, групи;
- волонтерська діяльність.

Викликані результати

- уміння спілкуватися з керівництвом та дітьми закладу з приводу освітніх потреб;
- уміння вести співбесіду з дітьми з особливими освітніми потребами;
- набуття навичок оформляти педагогічну, психологічну, документацію;
- уміння аналізувати напрями професійної діяльності дефектолога, реабілітолога, психолога (спеціального), асистента вчителя в закладах спеціальної освіти та закладах дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;
- уміння застосовувати теоретичні знання, отриманні при вивченні різних навчальних курсів у практичній діяльності.

Виробнича педагогічна практика

спеціалізація: психологія (спеціальна)

Мета: визначення рівня професійної компетентності студентів до реалізації завдань психологічного супроводу корекційної роботи, використовуючи різноманітні прийоми психологічного впливу з урахуванням індивідуальних особливостей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, специфіки їх соціальної ситуації розвитку.

Завдання виробничої педагогічної практики за спеціалізацією:

психологія (спеціальна):

- проводити психологічне обстеження пізнавальної діяльності та вивчати особистісний розвиток дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- обґрунтовано обирати і застосовувати методи, форми і прийоми подолання відхилень у поведінці й розвитку вищих психічних функцій дітей з порушенням мовлення;
- здійснювати методично правильний вибір психологічних методик корекційного впливу, матеріалу, наочних і технічних засобів психологічної корекції порушених функцій у дошкільників з особливими освітніми потребами;
- вивчити, аналізувати і узагальнювати професійний досвід психологів освітнього закладу;
- брати участь в наданні психологом (спеціальним) індивідуальних консультацій;
- скласти психолого-педагогічну характеристику колективу дітей класу, групи;
- розробити психокорекційну програму для дітей дошкільного та молодшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами, дотримуючись основних вимог до її складання; (див. додаток №14)
- проведення лекцій і бесід з групою батьків які мають дітей з особливими освітніми потребами. (див. додаток №15)

Спеціалізація: психолого-педагогічна реабілітація

Мета: визначення рівня професійної компетентності студентів до проведення діагностичної, реабілітаційної, терапевтичної, навчальної

виховної і консультативної роботи з дітьми дошкільного та шкільного віку та їх батьками.

Надання виробничої педагогічної практики за спеціалізацією: психолого-педагогічна реабілітація:

- описати методи роботи реабілітолога;
- оволодіти прийомами організації спільної роботи з психологами, дефектологами, вихователями, соціальними педагогами та іншими співробітниками освітнього закладу, а також батьками дітей;
- застосовувати сучасні педагогічні та психологічні технології з урахуванням порушень психофізичного розвитку, індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- здійснювати планування корекційно-педагогічного процесу та визначати умови його практичної реалізації в закладах спеціальної освіти та дошкільної, загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням;
- застосовувати методи, форми і прийоми корекційно-реабілітаційної роботи;
- ознайомитися з проведенням арттерапії, конкурсів, взаємодії з природою (екскурсії в ліс, на річку) та інше;
- проаналізувати методи розвитку креативності особистості та виявлення розвитку творчого потенціалу дитини.
- використовувати в практичній діяльності психолого-педагогічні технології реабілітаційної роботи: методику сенсорного виховання, різні види терапій: природотерапію, лялькотерапію, танцювальну

терапію, глинотерапію, краплетерапію та ін.

Спеціалізація: інклюзивна освіта

Мета: визначення рівня професійної компетентності студентів до застосування різних форм, методів і прийомів у роботі асистента вчителя інклюзивного класу чи групи, використання диференційованого навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання виробничої педагогічної практики за спеціалізацією інклюзивна освіта:

- вивчити досвід використання асистентом вчителя інклюзивного класу / групи педагогічних технологій в умовах інклюзивного навчання дітей з особливими потребами;
- ознайомитися зі змістом та формами роботи асистента вчителя на уроках / заняттях з предметів та особливостями застосування диференційованого викладання;
- брати участь в наданні асистентом вчителя інклюзивного класу групи індивідуальних консультацій та проведенні занять / уроків;
- скласти індивідуальну програму розвитку дитини з ООП;
- описати досвід підготовки дитини та освітнього середовища до інклюзивного навчання;
- планування занять / уроків, використовуючи способи структуривання занять з участю асистента вчителя інклюзивної групи / класу;

Індивідуальні завдання

Складання індивідуального плану виробничої практики:

- розробка індивідуальних бесід та консультацій для дітей з особливими освітніми потребами та їх батьками (2 бесіди, 1 консультація);
  - розробка індивідуальних (4 заняття) та фронтальних занять (1) з дітьми з особливими освітніми потребами (підбір матеріалу до занять, ігор, вправ, дидактичного матеріалу та ін);
  - підбір дидактичних ігор та дидактичних вправ, фізкультхвилинок;
  - складання мовленнєвих карток дітей-логопатів;
  - складання індивідуальних карток по роботі з дітьми (на час практики);
  - розробка сценаріїв свят та розваг;
  - виготовлення роздаткового матеріалу до занять та атрибутів до ігор;
  - підбір методичних матеріалів для роботи з особливими дітьми та засобів усної народної творчості;
  - проведення науково-дослідних завдань до теоретичної та практичної частин курсової роботи;
  - участь у суспільно-корисній роботі групи, закладу та волонтерській діяльності;
  - розробка питань до групових батьківських зборів;
- Обговорення результатів виконання теоретичних основ корекції, терапії, реабілітації,**

діагностики, дітей з особливими освітніми потребами, та технологій їх впровадження у освітній процес;

- озброєння діагностичними методиками вивчення стану мовленнєвого розвитку;
- вміння застосовувати теоретичні знання, отримані при вивченні різних навчальних курсів у практичній діяльності;
- набуття навичок спілкуватися з дітьми закладу з приводу їх освітніх потреб;
- оволодіння навичками проведення бесід з дітьми з особливими освітніми потребами та надання консультацій батькам;
- вміння організувати, проводити на високому методичному рівні індивідуальні та фронтальні форми роботи з дітьми;
- оформляти педагогічну, психологічну, логопедичну реабілітаційну документацію;
- вміння проаналізувати напрямки професійної діяльності дефектолога, психолога (спеціального), реабілітолога, асистента вчителя в спеціальних та інклюзивних закладах освіти;
- здатність організувати та проводити виховні заходи, екскурсії;
- використовувати в практичній діяльності інноваційні та інтерактивні технології навчання, різновид терапій, діагностичні методики;
- встановлювати емпатійні зв'язки з особистістю та групою;
- вміння керувати внутрішнім самопочуттям, психологічним налаштуванням на наступну діяльність;
- володіння образним, емоційним, естетично привабливим мовленням.

3.3. Інструктивно-методичні матеріали до організації і проведення виробничої практики студентів випускних груп [12. с.

3.3.1. Організація роботи й обов'язки студентів в період практики

У процесі практики можуть бути реалізовані різні варіанти її проведення. Важливо відзначити, що кожен студент може виконувати практичну роботу як логопеда так і спеціального психолога. При цьому один вид діяльності стає основним навчальним завданням, а інший — додатковим. Ці види практичної діяльності студентів можуть здійснюватися в умовах різних освітніх закладів для дітей дошкільного і шкільного віку: в закладах дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення, в логопедичних групах закладах дошкільної освіти комбінованого типу, на дошкільних логопедичних пунктах НВК загальноосвітнього типу, в корекційно-діагностичних і реабілітаційних центрах та ін.

Педагогічна практика в закладах освіти для дітей з порушеннями мовлення проходить 6 тижнів.

Для проведення практики студенти розподіляються до відповідних закладів освіти по 6-5 осіб в один заклад.

Керівництво і контроль за роботою студентів в період педагогічної практики здійснює факультетський керівник практики студентів, груповий керівник, логопеди закладу.

Для проходження практики студенти розподіляються по 1-2 особи в групу.

5. Студенти працюють у закладах освіти відповідно до індивідуальних планів і за розкладом робочого дня логопеда і психолога — по 4 години щоденно безпосередньо з дітьми і 2 години щоденно для їх методичної підготовки: розробки конспектів відкритих логопедичних і корекційно-розвивальних заходів, наочних і технічних засобів навчання; виготовлення демонстраційного роздаткового дидактичного матеріалу;

6. Виробнича практика у закладах освіти включає два основні етапи. На першому — проходить настановна конференція, відбувається перевірка методичної готовності студентів до проходження практики. Студенти знайомляться із закладами освіти й умовами та графіком роботи, студенти послідовно працюють у групах для дітей із ФФНМ із ЗНМ і в групах для дітей із заїканням (залежно від того, як логопедичні групи функціонують на базі освітнього закладу). Порядок проходження практики в логопедичних групах може бути змінений з урахуванням конкретних умов закладу освіти. На другому етапі студенти працюють з дітьми молодшого шкільного віку з ОПМЗ, із НВЗНМ із порушеннями писемного мовлення та заїканням. Порядок проходження практики шкільному логопедичному пункту може бути змінений з урахуванням конкретних умов закладу освіти. Проходить підсумкова конференція.

7. Студенти проводять фронтальні, підгрупові й індивідуальні логопедичні заняття у відповідних спеціальних групах.

8. Кожен студент проводить щодня по 6 занять з підгрупами дітей або індивідуально, одне з них — фронтальне. Загальна кількість залікових занять протягом практики складає — три залікові заняття

з дітьми дошкільного віку й три — з дітьми молодшого шкільного віку. Для проведення індивідуальних занять за студентами передбачається по 4-6 дошкільників.

9. Індивідуальні заняття проводяться відповідно до розкладу логопеда та психолога, на роботу з кожною дитиною відводиться по 10-20 хвилин залежно від його вікових та індивідуальних особливостей, а також від стану мовлення. Одне з індивідуальних занять — залікове.

1. Студенти відвідують заняття логопеда й своїх однокурсників, беруть активну участь в їх аналізі. За час практики кожному студенту необхідно взяти участь в обговоренні 28-30 занять.

2. Аналіз занять, консультації логопедів, психологів і методиста практики проводяться залежно від розкладу занять і режиму дня однієї групи дітей.

3. Студенти можуть брати участь в роботі педагогічних рад закладу, засіданнях методоб'єднань логопедів і психологів міста.

4. Студенти, що мають музичну освіту й грають на музичному інструменті (фортепіано), можуть проводити логоритмічні заняття з дітьми (за узгодженням з методистом, логопедами, психологами, адміністрацією закладу).

5. Рекомендується здійснювати творчий підхід при організації логопедично-педагогічної практики студентів.

6. Проведення практики у закладі освіти здійснюється як неспрямований варіативно-організований процес, що сприяє формуванню у студентів індивідуально педагогічного досвіду. Передбачається впровадження ряду варіантів проведення практики:

Варіант № 1:

— основне навчальне навантаження — практична робота у якості логопеда дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення;

— додаткова — робота у якості дефектолога, психолога (спеціального), дошкільного закладу, вихователя, реабілітолога.

Варіант № 2:

— основне навчальне навантаження — практична робота у якості шкільного логопеда учнів початкових класів;

— додаткова — робота у якості дефектолога, психолога (спеціального), вихователя продовженого дня, реабілітолога.

Варіант № 3:

— основне навчальне навантаження практична робота у якості дефектолога у класах корекційно-розвиваючого навчання;

— додаткова — практична робота у якості логопеда, спеціального психолога у класі корекційно-розвиваючого навчання.

Варіант № 4:

— основне навчальне навантаження — практична робота у якості дефектолога з дітьми дошкільного і шкільного віку у корекційних та реабілітаційних групах;

— додаткова — практична робота у якості логопеда, психолога (спеціального) з дітьми дошкільного і шкільного віку у корекційних та реабілітаційних групах, реабілітолога.

17. Орієнтовний план проведення практики кожного дня:

а) Режимні моменти: робота з батьками (обговорення поведінки, мовлення вдома, домашніх завдань дітей та ін.).

б) Ранкова гімнастика, логопедична гімнастика: проведення

артикуляційної, голосової, дихальної гімнастики та пальчикової.

в) Проведення та відвідування логопедичних занять: фронтальних (25-30 хв.), групових (15-30 хв.), індивідуальних (до 15-30 хв.);

г) Проведення та відвідування занять психологічної корекції поведінки (групові заняття до 40 хв., індивідуальні — до 20-30 хв.);

д) Проведення та відвідування занять психологічної корекції когнітивно-пізнавального розвитку (групові заняття до 40 хв., індивідуальні — до 20-30 хв.);

е) Проведення та відвідування занять психологічної корекції емоційно-комунікативного розвитку дітей (групові заняття до 40 хв., індивідуальні — до 20-30 хв.);

ж) Логопедичне обстеження дитини (1,5 год.), обробка та аналіз результатів (1 год.).

з) Психологічне (із застосуванням нейропсихологічних й психопатологічних методик) обстеження дитини (1,5 год.), обробка та аналіз результатів (1 год.).

и) Організація дозвілля з дітьми із обмеженими психофізичними можливостями (1 год.).

к) Самостійна науково-методична підготовка до занять (1 год.).

л) Консультаційно-просвітницька робота з логопедами, дефектологами, батьками та вихователями (1 год.).

18. Студент організує свою діяльність з урахуванням вимог і правил внутрішнього розпорядку закладу освіти і графіка роботи логопеда.

19. Студент зобов'язаний виконати всі передбачені цією програмою навчальні завдання.

20. У період педагогічної практики студент повинен проявити себе як спеціаліст, який володіє необхідними теоретичними знаннями з дитячої і спеціальної психології, педагогіки, загальної та спеціальної методики української мови і логопедії, а також як компетентний фахівець — здатний мобілізувати в конкретній педагогічній ситуації наявні у нього знання й досвід.

Результати спостережень і самостійної роботи студент повинен відобразити в щоденнику з практики.

21. У період практики один із студентів групи призначається старостою. До його обов'язків входить контроль за відвідуванням студентів, загальна організація роботи, виконання доручень керівника практики.

22. Незадовільна оцінка з педагогічної практики означає невиконання навчального плану даного семестру.

2.3.2 Управління діяльністю студентів у процесі педагогічної практики

Керівництво полягає в розробці робочої програми виробничо-логопедичної практики, організації бази практики, контролі консультативно-методичній допомозі та оцінюванні практичної роботи студентів.

Обов'язки факультетського керівника логопедичної практики

Керівник педагогічної практики призначається з числа викладачів кафедри. До його обов'язків входить:

- планування, організація і оцінювання практики студентів;
- складання проекту рапорту про розподіл студентів за базами

практик;

– участь в обговоренні питань організації практики на засіданнях кафедри та на раді факультету;

– організація та проведення настановчої і підсумкової конференції за результатами проходження виробничої логопедичної практики;

– вибіркоче відвідування занять, проведених студентами;

– розробка пропозицій з удосконалення практики і прийняття заходів щодо усунення недоліків її організації;

– забезпечення вчасного оформлення документації;

– складання звіту за результатами проведення виробничої логопедичної практики.

Обов'язки групового керівника

Груповий керівник, він же методист із основної або додаткової спеціальності (призначається з числа викладачів кафедри):

– керує діяльністю студентів на одній із баз практики, встановлює зв'язок з освітньою установою, проводить інструктивно-методичну роботу з педагогами закладу;

– розподіляє студентів за групами, затверджує індивідуальні завдання студентів, контролює їх виконання;

– забезпечує проведення студентами практичної роботи, вибіркоче присутній на заняттях, організовує їх колективне обговорення;

– організує відвідування студентами уроків і психокорекційних занять, проводить їх аналіз;

– складає план-графік проведення студентами логопедичних й

психокорекційних індивідуальних занять;

— організовує колективне обговорення проведених студентами відкритих заходів;

— оцінює практичну роботу студентів;

— проводить у ході практики методичні наради та семінари;

— аналізує звітну документацію студентів про роботу під час практики і спільно з факультетським керівником виставляє оцінку за практику.

— надає науково-методичну допомогу співробітникам закладу центру у проведенні роботи зі студентами.

Обов'язки логопеда

Учитель-логопед освітнього закладу повинен:

— ознайомити студентів з контингентом дітей з порушеннями мовлення, з планами роботи в усіх наявних групах;

— розподілити тематику логопедичних занять для проведення студентами в період педагогічної практики;

— надавати студентам необхідну методичну допомогу при проведенні логопедичного обстеження, планування роботи, підборі дидактичного матеріалу та ін.

— бути присутнім та брати участь в аналізі проведених студентами занять.

— забезпечити контроль за планомірною роботою студентів і виконання індивідуального плану.

— брати участь у методичних об'єднаннях, проведених методистом.

розробляти пропозиції щодо удосконалення практики.

— підготувати письмову характеристику на студентів під час їх роботи в даному закладі.

Обов'язки дефектолога-вихователя

Дефектолог-вихователь освітнього закладу:

— ознайомить студентів з планами роботи, проводить відкриті уроки, заняття з дітьми, організовує їх колективне обговорення;

— знайомить студентів зі складом учнів класу або групи, їх особливими справами, відвідуванням, дисципліною, результативністю;

— разом з методистом зі спеціальності планує і розподіляє теми уроків, занять, складає план-графік проведення роботи і залікових уроків студентами;

— закріплює за студентами по 2 учня для індивідуальної корекційної роботи;

— консультує студентів при підготовці їх до проведення уроків, занять, затверджує конспекти майбутніх уроків, занять;

— відвідує і аналізує уроки, заняття, що проводяться студентами;

— надає характеристику студентам і оцінку їх практичній роботі;

— вносить пропозиції з вдосконалення теоретичної і практичної підготовки студентів.

РОЗДІЛ III. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Під педагогічною культурою студента-практиканта розуміється ступінь досконалості в оволодінні педагогічною діяльністю, досягнутий рівень розвитку особистості людини як педагога. Педагогічна культура є специфічним проявом загальної культури в умовах освітнього процесу.

Основним у педагогічній культурі є рівень оволодіння педагогічним досвідом людства, досягнутий високий рівень розвитку як професіонала-педагога, сукупність основних професійно важливих особистісних якостей. Без педагогічної культури діяльність педагога втрачає своє гуманне "забарвлення" й ефективність. У культурній педагога поєднуються ерудиція, широкий кругозір, інтелігентність, моральна чистота, чуйність, творчість, гармонія раціонального і емоційного, етичного й естетичного, тому що лише за таких умов "знання стають матеріальною силою".

Здійснюючи стимулюючий вплив, педагогічна культура одночасно виражає і ступінь професійного розвитку педагога, і основні вимоги до його поведінки й діяльності.[2, с.59]

Складовими педагогічної культури є:

- педагогічна спрямованість (система специфічних професійно педагогічних стосунків, поглядів і переконань);
- психолого-педагогічна ерудиція;
- інтелігентність, гармонія розвинутих інтелектуальних і моральних якостей;

- сучасне педагогічне мислення;
- педагогічна майстерність та організованість у педагогічній діяльності;
- вміння продуктивно поєднувати навчально-виховну і науково-дослідницьку роботу;
- постійна спрямованість на самовдосконалення.

Важливою складовою частиною культури педагога є його спрямованість на економію праці, що забезпечує максимальні кінцеві результати за мінімальних затратах. Це питання наукової організації праці.

Багатовіковим досвідом доведено, що особистий приклад педагога залишає слід у молодих людей на все життя. Саме культурність і висока моральність роблять педагога особистістю. Педагог повинен мати гостре відчуття істинно нового, вміння "вдивлятися у майбутнє", готувати своїх вихованців до життя у майбутньому.

Педагог повинен бути уважним до вихованців, уміти з ними спілкуватись, установити товариські стосунки, не принижувати їхню гідність. У навчальному закладі повинні панувати взаємодія і співробітництво педагога і вихованців.

Оцінка роботи педагога керівництвом навчального закладу буде об'єктивною, якщо вона не враховує оцінки його студентами, які здійснюються при спеціальному анкетуванні.

3.1. Педагогічна техніка студента-практиканта сучасної школи

Культура зовнішнього вигляду педагога

Культуру майбутнього педагога визначає у значній мірі його зовнішній вигляд. Зовнішній вигляд, уміння триматися, манери мають бути вишуканими і в той же час простими та природними. Не останню роль відіграє осанка. Розправлені плечі, піднята голова, впевнений крок створюють відчуття динамічності, сили, цілеспрямованості.

У культурі зовнішнього вигляду суттєве значення має уміння носити одяг. Вправно підігнаний, чистий, відпрасований одяг справляє враження свіжості, моральної охайності людини.

Підтягнутість - ознака внутрішньої організованості, зібраності, дисциплінованості. Естетика осанки, ходи справляє виховний вплив на студентів. Зрозуміло, зовнішній вигляд лише відбиває духовний зміст людини. Якщо особа "пуста", то ніякі заучені манери і зовнішній лоск не прикриють її нікчемності. У зовнішності людини відбивається єдність форми і змісту.

Одяг, зачіска, манери і хода мають відповідати етичним і естетичним нормам.

Майбутній педагог повинен мати відповідний зовнішній вигляд:

- акуратно одягнений і зачесаний;
- зібраний;
- бездоганно начищене взуття;
- у майбутнього педагога охайна зачіска та вуса (якщо є), він поголений;

- помірне вживання парфумів;
- естетичний вигляд особистих речей студента-практиканта (авторучки, записів та ін.);

Вимоги до студентів щодо зовнішнього вигляду.

Зовнішній вигляд не нейтральний. Він завжди справляє враження на оточуючих. Охайність студента-практиканта - приклад для наслідування вихованців.

Поведінка майбутнього педагога в класі / групі

Сприйняття студента-практиканта вихованцями залежить від його поведінки, від уміння слухати, тактовності тощо. Культура поведінки проявляється через такі якості як ввічливість, заснована на повазі до людей, точність, звичка не запізнюватися, виконувати дану обіцянку вчасно, обов'язковість, надійність та ін.

Моральна культура поведінки — це засіб відбиття внутрішнього морального змісту людини в її зовнішніх проявах.

Основою контакту з аудиторією є природність поведінки. Чим ширшим буде кожен жест, кожна інтонація, тим швидше встановиться контакт з аудиторією. Але ця природність - результат великої роботи, ретельної підготовки. Внутрішнім ворогом студента-практиканта є хвилювання. Нервова напруга спричиняє м'язову скрутість у всьому організмі людини, у тому числі у дихальній системі і голосовому апараті. Слід навчитись володіти своїм тілом.

Руки, жести, міміка природно доповнюють думки, почуття, переживання майбутнього педагога, оживляють мову. Зовнішній вигляд студента як прояв його моральної культури залежить і від жестів:

- добре, якщо вони виразні, але стримані;
- помірні жести та міміка, рівна емоційна поведінка студента-практиканта (посмішка, жарти тощо);
- всі рухи педагога природні, вони не відволікають увагу від сприйняття матеріалу;
- жестикуляція помірна, не кожна фраза підкреслюється жестом, а лише у випадку відчуття потреби в цьому;
- студент не стримує в собі імпульсу зробити жест, якщо виникає внутрішня потреба;
- жести збігаються з ритмом мови та настроєм;
- вміння уникати безглузвих жестів, пишномовності, пози;
- вираз обличчя педагога відповідає характеру його мови;
- виразна міміка студента-практиканта привертає увагу та пробуджує інтерес аудиторії;
- усміхнене обличчя відображає доброзичливе ставлення до студентів і викликає симпатії в аудиторії.

Жести пожвавлюють мову, але занадто одноманітна, метушлива жестикуляція дратує.

Створення та регулювання емоційного настрою і поведінки вихованців:

- створення невимушеної робочої обстановки, що сприяє довірі та впевненості;
- гнучкість емоційних реакцій;
- формування позитивних емоційно-оціночних суджень, спокійне схвалення поведінки, діяльності студентів;

- вміння уникати конфліктної ситуації або погасити її;
- пожвавлення в аудиторії, пов'язане з роботою;
- широкий репертуар емоційних впливів на вихованців, а також тих, що застосовуються, невелика;
- індивідуальний підхід;
- позитивний настрій;
- рівна, спокійна поведінка, посмішка;
- відступи для "розрядження" обстановки (жарт, гумор, посмішка);
- спокійний тон висловлювань;
- вміння змінити поганий настрій на бадьорий діловий тон, не викликати зривів.

Мовна майстерність студента

Мова - яскравий показник вихованості, інтелігентності студента. Від ясності, чіткості, переконливості слів залежить ефективність мовних впливів студента-практиканта на вихованців. Багатство мови - це її оригінальність, переконливість, індивідуальність, виразність, простота побудови фраз, точність виразів, чітка вимова слів, вміння про все казати "своїми словами" - це показник високої мовної культури студента-практиканта, його ерудиції, досвіду.

Мова студента-практиканта являє собою своєрідну сукупність трьох знакових засобів: лінгвістичного (власне мова), паралінгвістичного (виразна інтонація, правильна розстановка акцентів, уміле використання пауз) і кінетичного (міміка, пантоміміка, поза, жестикуляція).

Мова майбутнього педагога має бути живою, образною,

інтонаційно яскравою, без стилістичних, граматичних і фонетичних помилок. Одноманітна, тягуча мова швидко стомлює, викликає нудьгу, апатію, млявість, байдужість. Занадто швидкий темп мови ("скоромовка") заважає засвоєнню матеріалу і теж швидко викликає втому. Занадто гучна, різка, криклива мова дратує тих, хто навчається. Культура мови студента проявляється в її логічності, помірній емоційності, виразності. Слід звертати увагу також на культуру мови вихованців.

Класик зарубіжної літератури писав: "Потрібно, щоб мова була простою і точною - тоді вона красива і зрозуміла...".

Однією із специфічних вимог до студента-практиканта є вміння говорити, тобто відсутність дефектів мови і слів-паразитів у ній, вміння логічно і послідовно викладати свої думки. Студент повинен володіти бездоганною технікою мови.

Крім широкого діапазону як за висотою, так і за силою використаних при розмові звуків, мова студента має характеризуватися чіткою бездоганною *дикцією*, приємним тембром і виразністю, інакше мовлення стає монотонним, сухим, невиразним. Дикція - це правильне, чисте, чітке вимовляння звуків мови. У чіткості дикції проявляється і культура мови, і загальна культура викладача.

Дар слова складається зі здатності говорити не тільки чітко, зрозуміло, але й красиво та захоплююче. Цицерон Марк Тулій писав: "Красномовність - це світло, яке надає блиску розуму".

Не слід забувати, що діти терпіти не можуть, коли їх змушують слухатися в те, про що йде мова, вони мають на це право, тому що

від такої напруги швидко стомлюються.

Студент-практикант повинен забезпечити нормальну *гучність* свого *голосу* у різних за розмірами і характером акустики приміщеннях. Гучність голосу повинна відповідати розмірам аудиторії, перебільшена гучність стомлює вихованців, відносно тихий голос сприяє підтримці тиші і порядку в аудиторії..

Слід позбавитися бідної, невиразної мови, виробити у себе чітку, коротку, грамотну мову з правильними наголосами. "Практично кожна нормальна людина, яка вміє мислити, може навчитись і добре говорити", - зазначив Іраклій Андронніков. Але для цього потрібно багато і постійно працювати, це процес практично нескінченний. Видима легкість, з якою виступають досвідчені викладачі, - це результат їхньої величезної повсякденної праці.

Важливо навчитись *стислості висловлювань, закінченості думки*. Багатослівність на завжди сприяє формуванню переконаності. Підтримати і навіть посилити увагу вихованців допоможе стислість викладу, вилучення всього зайвого, що не стосується змісту теми. Не слід розпливчасто і довго говорити про деякі процеси й явища.

В усній мові нерідко тривалі пояснення не досягають мети. Потрібні чіткі й лаконічні формулювання, наявність їх уже говорить про обдарованість студента-практиканта. Станіслав Єжи Лец покартував: "Будемо висловлюватися стисло, щоб закінчити фразу в цьому ж епосі".

Іноді студент вважає, що чим більше доведень, тим ґрунтовніший доказ. У зв'язку з цим незайво нагадати східний афоризм: "Він сказав мені один раз, і я повірив. Він сказав мені вдруге, і я завагався. Він

сказав мені втретє, і я зрозумів, що він бреше".

Ознаки мовної майстерності:

- багата лексика;
- відсутність штампів (канцеляризмів, загальних і шаблонних фраз);
- ясність мови (чітка композиція, переконливі аргументи, простота і доступність);
- точність мови;
- логічність мови;
- граматична правильність мови;
- емоційність мови;
- уміле вживання термінів, уникання професійного жаргону;
- при реагуванні на провину студента мова викладача інтонаційно виразна, має інтонаційно-вольову насиченість;
- урахування фактора впливу правильної мови на формування культури мови студентів;
- ситуативна, контекстуальна, стилістична, психологічна відповідність мови викладача цілям і умовам його виступу;
- постійний контроль за культурою мови студентів, реагування на порушення ними мовних норм;
- наявність навичок володіння голосом, хороша дикція (слововимовляються розбірливо, вміло використовується перехід із гучної мови на тиху і навпаки);
- інтонаційна виразність мови, правильність наголосу у словах;
- щирість мови;
- уміле варіювання темпом мови (прискорення або сповільнення

його при потребі, що допомагає керувати увагою аудиторії);

- використання коротких пауз як засобу виразності мови з метою привернути увагу студентів (відновити тишу в аудиторії), а також продумати і сформулювати наступне речення;
- багатство і образність мови, використання епітетів, порівнянь тощо;
- уникання захворювань, що можуть спричинити втрату голосу (перегрів і переохолодження, обмежене вживання гострих приправ, тютюну, алкоголю, регулярне виконання логопедичних вправ за рекомендацією лікаря-фоніатра).

Слід зазначити, що навіть небагаті голосові дані можна суттєво розвинути, або, як кажуть, "поставити голос". Постановка голосу припускає розвиток таких його якостей і властивостей:

- милозвучність (наявність металевих відтінків і відсутність носових);
- широкий діапазон звучання від нижньої ноти до верхньої;
- витривалість - здатність довго говорити, не стомлюючись;
- силу - здатність наповнити повноцінним звуком приміщення;
- гнучкість - здатність змінювати висоту і тембр голосу.

Для розвитку голосу необхідно систематично виконувати спеціальні вправи.

Багатослівність педагога, неконкретність не можуть бути зразком для наслідування. Ольга Муравйова дала жартівливу пораду: "Якщо бажаєте, щоб Вас цитували, полегшіть людям задачу-кажіть одразу цитатами".

3.2. Професійна педагогічна етика та педагогічний такт

Взаємини студента-практиканта із вихованцями- одна із складних проблем навчально-виховного процесу. Вирішення цієї проблеми, у першу чергу, залежить від педагогічної майстерності педагога, рівня його педагогічної культури.

Ознаки педагогічної етики:

- вимогливість і повага до вихованця, віра в його здібності й можливості;
- педагогічна солідарність і колективізм;
- вміння керуватися принципами педагогічної етики в конкретних ситуаціях;

Педагогічна етика вважає правильною *критику*, спрямовану на недолік, а не на його носія - особистість; критика повинна бути просякнута турботою про поліпшення справ і поведінки людини. При виборі форм і методів критики важливо враховувати морально-психологічні нюанси.

За своїм характером і змістом критика може бути авторитарною, безапеляційною, рекомендаційною, попереджувальною, такою, що підбадьорює, спонукає.

Вибір певної форми критики залежить від рівня розвитку колективу, від інтуїції та аналітичної майстерності тих, хто взяв на себе роль критика.

Успіх або невдача в цьому процесі призводять або до гармонії (наскільки це можливо) у стосунках, або до серйозних ускладнень і постійними конфліктами, які дуже заважають здійсненню навчально-виховного процесу.

Педагогічний такт

Педагогічний такт - почуття доцільної міри у застосуванні засобів педагогічного впливу. Він проявляється в умінні педагога поводитися належним чином, просто і переконливо розмовляти із вихованцями, поважати їхню гідність, ставити розумні й педагогічно обґрунтовані вимоги.

Це - щире ставлення до вихованця, яке ґрунтується на взаєморозумінні, вміння педагога розуміти внутрішній світ вихованця, "увійти" в його суб'єктивний стан. Це, перш за все, виявлення моральних якостей особистості педагога, його принциповості, твердої волі та чуйності.

Основою педагогічного такту педагога є високий рівень спеціальної й наукової підготовки, любов до молоді, розуміння її інтересів, культура поведінки і бездоганний авторитет педагога.

Такт проявляється у здатності педагога до самовладання, умінні не тільки стримувати свій поганий настрій, але й створювати мажор, ділову атмосферу в роботі, не допускаючи зривів.

Для реалізації задач педагогічного спілкування студент-практикант повинен уміти оперативно орієнтуватися в обстановці спілкування, що постійно змінюється, правильно реагувати на ситуації, що виникають, використовувати мовний вплив для підсилення системи комунікації, постійно відчувати і підтримувати зворотний зв'язок з навчальною групою.

Педагогічний такт при застосуванні покарань передбачає вміння владаря розібратись у мотивах і причинах провини, розуміння

душевного стану студента в даний момент. Відповідно до цього викладач визначає міру впливу, спираючись на строго вироблену систему вимог. Тактовний викладач при покараннях дотримується коректних форм впливу - без докорів, принижуючих насмішок, образ, дріб'язкових причіпок, довгого моралізування.

При застосуванні схвалень і заохочень такт викладача передбачає доцільність заохочення, його відповідність характеру вчинку, єдність думок педагога та колективу про необхідність заохочення, врахування індивідуальних особливостей вихованців.

Тактовність педагога при відповідях на запитання:

- а).прямота, твердість і впевненість у правильності відповіді;
- б).уміння, якщо дозволяє обстановка, перевести відповіді на запитання у вільний обмін думками, у дискусію;
- в).швидка орієнтація в обстановці, надання точної відповіді в образній формі;
- г).виявлення мужності у разі неможливості дати відповідь негайно;
- д).у випадку неготовності відповісти на запитання негайно педагог обіцяє дати відповідь на наступному занятті;
- ж).рішуче відхилення запитання не за темою;
- з).уміння своєчасно передбачати характер можливих запитань вихованців і заздалегідь готувати відповіді.

Риси характеру сучасного педагога

Педагогу для успішного здійснення педагогічної діяльності допомагає наявність таких рис характеру:

- цілеспрямованість, що сприяє творчій активності;
- рішучість, що дозволяє знаходити найбільш ефективні способи впливу на вихованців, не губитись у складній ситуації;
- самовладання - уміння володіти собою, переборювати страх, невпевненість, збентеження;
- терпеливість, урівноваженість, готовність роз'яснювати й вислуховувати без роздратування;
- педагогічна ініціативність, що проявляється у намаганні вдосконалювати зміст і форми своєї діяльності;
- організованість, яка є умовою ефективності праці;
- авторитетність як засіб впливу на вихованців, яка відбивається також у взаєминах із колегами;
- наполегливість у досягненні поставленої мети;
- справедлива висока вимогливість до вихованців із турботою про них, без грубощів, дріб'язкової причепливості;
- стриманість педагога, що не виключає прояву його щирого емоційного ставлення до провини вихованця.

Сучасний викладач, студент-випускник, студент-практикант може оцінити себе, свої професійні якості за допомогою схеми професійного становлення педагога. (Додаток №16)

ДОДАТКИ

Додаток 1

Щоденник (обсяг довільний).

Зразок оформлення щоденника виробничої (навчальної) педагогічної практики

студент _____ групи _____

факультету _____

проходив виробничу педагогічну практику в закладах для дітей з особливими потребами

на базі _____

з _____ 20_ р. до _____ 20_ р.

Керівник (від бази практики) _____

Дата _____

Перелік занять (фронтальних, індивідуальних), зміст діагностичних, корекційних, виховних заходів, екскурсій, консультацій, роботи з батьками.

Підпис керівників _____

Керівник (від навчального закладу) _____

Додаток 2

ХАРАКТЕРИСТИКА

(студентам виробничої педагогічної практики)

на Ковригін Оксану Романіву, студентку 411 групи

денної форми навчання факультету дошкільної та спеціальної освіти

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Ковригін Оксана Романівна проходила практику в комунальному закладі «Уманський навчально-реабілітаційний центр Черкаської обласної ради» м. Умань з 26 листопада 2018 року по 21 грудня 2018 року.

ВІДГУК

(студентам навчальної педагогічної практики)

на Ковригін Оксану Романіву, студентку 411 групи

денної форми навчання факультету дошкільної та спеціальної освіти

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Ковригін Оксана Романівна проходила практику в комунальному закладі «Уманський навчально-реабілітаційний центр Черкаської обласної ради» м. Умань з 26 листопада 2018 року по 21 грудня 2018 року.

Додаток 2(а)

Відгук

на навчальну педагогічну практику студентів _____ курсу _____ групи факультету дошкільної та спеціальної освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Місце проходження практики:

Мета:

Завдання навчальної практики:

Необхідно зазначити про:

- кількість студентів, ППП;
- рівень теоретичних знань студентів, отриманих в університеті;
- наявність практичних навичок самостійного вирішення завдань за програмою практики (навчальної);
- якості, які продемонстрували здобувачі вищої освіти під час проходження навчальної практики;
- вміння дотримуватись етичних правил поведінки;
- активність та ініціативність;
- ступінь володіння й використання форм та методів педагогічної діяльності;
- вміння будувати стосунки з вихованцями та педагогами бази практики;
- повноту виконання програми та індивідуального завдання навчальної практики.

(студентів вказати конкретно по кожному пункту)

- загальна оцінка проходження практики.

Груповий керівник _____

Директор / завідувач _____

Дата _____

Додаток 3

Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини

Факультет дошкільної та спеціальної освіти

Кафедра спеціальної освіти

ЗВІТ

про проходження виробничої практики

з 26.11.2018р. по 21.12.2018р.

на базі комунального закладу «Уманський навчально-
реабілітаційний центр Черкаської обласної ради» м. Умань

студентки 411 групи

факультету дошкільної освіти

денної форми навчання

Ковригін Оксани Романівни

Керівник практики:

викл. Колісник Л.В.

Умань 2018

Додаток 4

ЗВІТ

Щодо керівництва **виробничою** практикою в ДНЗ та закладах для
дітей з особливими освітніми потребами студентів

_____ курсу

_____ групи

факультету _____

Відповідно до наказу ректора УДПУ ім. Павла Тичини мною з __ до
20 року здійснювалося керівництво **виробничою** практикою
студентів у(ДНЗ комбінованого типу або закладах для дітей з
особливими освітніми потребами)

Всього під моїм керівництвом проходило практику
_____ студентів.

Мною надані методичні рекомендації для проведення наступних
досліджень _____

Загальна характеристика та оцінка роботи студентів

Мною проведено ____ індивідуальних консультацій та
_____ групових.

Підсумкова оцінка студентів з навчальної педагогічної практики в
ДНЗ комбінованого типу, або закладах для дітей з особливими
освітніми потребами):

5"

4"

3"

не атестовано _____

Практика засвідчила, що під час підготовки студентів необхідно

звернути увагу на:

Загальні зауваження та пропозиції щодо організації та проведення навчальної педагогічної практики в (ДНЗ комбінованого типу або закладах для дітей з особливими освітніми потребами)

Підпис _____

Дата _____

Додаток 5

Ректору Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

_____

декана факультету(інституту)

_____

(прізвище, ім'я, по-батькові)

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

Згідно з робочим навчальним планом та графіком освітнього процесу прошу направити на практику здобувачів вищої освіти (ОС «Бакалавр», «Магістр», «Доктор філософії») _____ курс} факультету ..інституту _____, які навчаються за спеціальністю _____ на _____ практику (вказати вид практики), з відривом (безвідриву) від навчання з _____ 20 р. по _____ 20 р.

Назва бази практики _____

Спеціальність:

1. Прізвища, імена та по-батькові писати в родовому відмінку.
2. _____
3. _____

Методистами прошу призначити:

Керівником групи прошу призначити:

За місцем працевлаштування та проживання:

Спеціальність:

1. _____
2. _____
3. _____

Методистами прошу призначити:

Керівником групи прошу призначити:

Декан _____

(підпис)

_____

(прізвище, ініціали)

Додаток 6

Ректору (декану факультету/
директору інституту)
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

Директора _____
(назва закладу)
Іванова Івана Івановича

КЛОПОТАННЯ

Прошу направити здобувача(ку) вищої освіти факультету /
інституту

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

проходження практики з _____ по _____
року на базі _____
(назва закладу)

Керівництво від бази практики гарантує:

1. Призначити наказом кваліфікованих спеціалістів для безпосереднього керівництва практикою.
2. Створити необхідні умови для виконання здобувачами вищої освіти програм практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності.
3. Забезпечити здобувачам вищої освіти умови безпечної роботи

па кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати здобувачів вищої освіти протягом проходження практики безпечних методів праці. Забезпечити спеціальною, запобіжними засобами, лікувально-профілактичним обслуговуванням за нормами, встановленими для штатних працівників.

4. Надати здобувачам вищої освіти і керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись лабораторіями, кабінетами, майстернями, бібліотеками, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.
5. Під час практики здобувачі вищої освіти виконують всі правила внутрішнього розпорядку. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти.
6. Після закінчення практики дати характеристику (відгук) про кожного здобувача вищої освіти, в котрій відобразити якості підготовленого ним звіту.
7. Практику здобувачі вищої освіти проходять на безоплатній основі.

Дата _____

Директор закладу _____

Додаток 7

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини

Факультет/Інститут _____

Кафедри _____

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної/ виробничої практики

_____ (назва практики)

Галузь знань _____
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність _____

_____ (шифр і назва спеціальності)
Освітньо-професійна (наукова) програма

_____ (назва спеціальності)

Умань 20__

Розробники програми _____

Робоча програма практики розглянута і схвалена на засіданні
кафедри _____

Протокол №__ від «__» _____ 20 р.

Ухвалена науково-методичною комісією факультету/інституту

Протокол №__ від «__» _____ 20 р.

ІНДИВІДУАЛЬНА КАРТКА РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Анкетні дані

Прізвище, ім'я дитини _____
 Дата обстеження: _____ .20 _____ р.
 Вік дитини _____

Діагноз _____ районної _____ (міської) _____ ПМПК

Антропометричні дані¹

Зріст _____
 Вага _____
 Соматичний _____ стан _____ дитини

Родинне навчання та виховання²

Увага до дитини з боку батьків (достатня, недостатня, відсутня) _____

Оцінка _____ батьками _____ стану _____ мовленнєвого _____ та психофізичного розвитку дошкільника _____ (адекватна, занижена, завищена) _____

Прагнення до співпраці зі спеціалістами ДНЗ (ініціативність, пасивність, байдужість) (бажання виконувати домашні завдання з дитиною, _____ дослухатися методичних порад)

Дитина і родина (малюнок сім'ї, розповідь про свою родину) _____

Дані спостережень³

Ігрова діяльність дитини:

¹ Заповнюється медичною сестрою.

² За даними зошита взаємозв'язку з батьками.

³ Заповнюється вихователями сумісно з практичним психологом.

- Наявність інтересу до іграшок, ігрові вподобання _____
- Адекватність вибору іграшок _____
- Вміння відтворювати у грі ряд послідовних дій _____
- Наявність волевих зусиль (чи доводить гру до кінця) _____
- супроводження гри мовленням (активно використовує, рідко, не використовує взагалі, володіє навичками діалогу) _____
- характер ігрової діяльності дитини (маніпулювання з предметами, ігри з уявними предметами, конструктивні, сюжетно-рольові ігри) _____

Поведінка та емоційно-особистісна сфера:

- ступінь комунікабельності _____
- особливості поведінки _____
- адекватність емоційних реакцій, їх стійкість _____
- міжособистісні стосунки (з дорослими, однолітками, адаптація в колективі) _____
- рухливість, ініціативність _____
- становлення предметно-практичної, зображувальної, конструктивної діяльності _____
- сформованість цілеспрямованої діяльності _____
- мотиваційний компонент діяльності (у взаємодії з оточуючими, у процесі заняття, ігрової, мовленнєвої діяльності, лідерство) _____
- реакція на нерозуміння дорослими (закривається, плаче, поводить себе агресивно) _____
- здатність до наслідування _____

Обстеження моторної функції⁴

Загальна моторика (вправи виконує, не виконує, виконує з труднощами):

- ходьба _____ біг _____
- повороти _____
- нахили _____
- присідання _____
- стрибки _____
- кочення _____

⁴ Заповнюється вихователями сумісно з інструктором із фізичної культури.

• метання _____

• кидання _____

• ловіння _____

• повзання _____

• лазіння _____

Мімічна моторика (вправи виконує, не виконує, виконує з труднощами):

• губи _____

• щоки _____

• ніс _____, очі _____

• лоб _____

Ручна моторика (вправи виконує, не виконує, виконує з труднощами) _____

Пальчикова моторика:

• виконання вправ (вправи виконує, не виконує, виконує з труднощами) _____

• маніпулювання дрібними предметами _____

Загальні показники:

• правильність, точність, чіткість, стійкість, пружність, гнучкість, сила _____

• диференційованість, симетричність, ритмічність, втомлюваність _____

• темп (нормальний, уповільнений, прискорений) _____

• координованість (правильна, уповільнена, відсутня) _____

• рівновага (наявна, відсутня) _____

• переключення (своєчасне, уповільнене, відсутнє) _____

• наявність синкінезій та насильницьких рухів _____

• обсяг (повний, неповний) _____

• самостійність виконання (повна, з допомогою) _____

• латеральність і міжпівкульна організація _____

Дослідження стану когнітивного розвитку⁵

Сприймання

Зорове сприймання:

• предметний гнозис _____

• кольоровий гнозис _____

• розрізнення основних геометричних форм _____

• сприймання величини _____

• оптико-просторовий гнозис _____

Слухове сприймання:

• слухо-просторове сприймання _____

• тактильне сприймання _____

Увага

Зорова _____

Слухова _____

Пам'ять

Зорова _____

Слухова _____

Мислення

Мисленнєві операції:

• аналізу _____

• синтезу _____

• порівняння _____

• узагальнення _____

Співвіднесення величини, форми та кольору предметів _____

Вміння встановлювати предметно-логічні зв'язки _____

Розумова працездатність (втомлюваність, виснажуваність, здатність переключення з одного завдання на інше) _____

⁵Заловнюється вчителем-логопедом сумісно з практичним психологом.

Практис
Конструктивний

Динамічний

ВИСНОВКИ

Спосіб вирішення дитиною поставленого завдання (діє цілеспрямовано, звертається за допомогою чи намагається подолати виниклі _____ утруднення _____ самостійно)

Рівні допомоги, необхідні дошкільнику (пояснення, вказівка, повторення інструкції, навідні питання, наочний зразок дій)

Запас уявлень дитини про оточуючий світ, можливості усвідомлення _____ своєї _____ статевої _____ приналежності

Наявність і рівень інтересу до виконання завдань

Спостережливість, допитливість, стійкість уваги, пам'яті, втомлюваність, вміння переключатися на інший вид діяльності, критичність _____ в _____ оцінюванні _____ своїх _____ результатів

Рівень розуміння дитиною просторових, часових, розмірових понять _____

Особливості навченості дитини (як дитина засвоює навчальний матеріал, оволодіває відповідними вміннями і навичками (швидко, повільно, з труднощами, глибоко).

Додаток 9

План занять у підгрупах.

План занять у _____ підгрупі на 20 _____ / 20 _____ навч. Рік

Тема:

Мета:

Обладнання:

Мовленнєвий

матеріал:

Основні

етапи

заняття:

Учитель-логопед

(прізвище, ініціали)

План взаємодії вчителя-логопеда з учасниками корекційно-педагогічного процесу

Заходи	Строки	Виконавці
<i>Організаційно-педагогічні заходи</i>		
Обстеження дітей ПМПК	квітень – травень	Завідувач ЗДО, учитель-логопед, практичний психолог, медсестра
Комплектування груп згідно логопедичного висновку та віку	квітень – травень	завідувач ЗДО, учитель-логопед, практичний психолог
Заповнення зошита взаємозв'язку з батьками	вересень	батьки (при потребі з допомогою учителя-логопеда, практичного психолога)
Складання річного перспективного плану корекційно-розвивальної роботи	вересень	учитель-логопед, практичний психолог, вихователі, інструктор з фізичної культури, музкерівник
Проведення семінарів, майстер-класів, методоб'єднань, педагогічних майстерень тощо	протягом року	учитель-логопед, практичний психолог
Виставки новинок навчально-методичної та науково-теоретичної логопсихологічної літератури, ігор і посібників	щоквартально	учитель-логопед, практичний психолог
Оформлення інформаційних стендів для батьків, папок-пересувок	щомісячно	учитель-логопед, вихователі, практичний психолог
<i>Спільна корекційно-розвивальна педагогічна діяльність</i>		
Обстеження психофізичного розвитку	вересень, квітень –	учитель-логопед, вихователі, практичний

дітей	травень	психолог, інструктор з фізичної культури, медсестра
Узгодження тематичних календарних планів логокорекційної роботи	вересень	учитель-логопед, практичний психолог, вихователі, інструктор з фізичної культури, музкерівник

Структура логопедичного заняття

Корекційна спрямованість заняття.

Тема заняття.

Мета заняття.

Хід заняття

1. Включення завдань, що розраховані за впливом на декілька аналізаторів,

артикуляційна гімнастика, вправи для розвитку мовленнєвого дихання,

вміння слухати (слухове сприймання), розглядання малюнків (зорове сприймання).

2. Зміна видів діяльності, підготовлена ігрова ситуація, артикуляційні вправи,

завдання для розвитку усного мовлення.

3. Доступність та чіткість інструкцій, ефективна допомога логопеда.

4. Використання вправ для розвитку загальної та дрібної моторики.

1. Особистість логопеда:

- володіння методами та прийомами корекційного впливу
- систематичність, послідовність у педагогічній роботі
- наочність, доступність прийомів педагогічного впливу
- індивідуальний та диференційований підхід до учнів(дітей)
- зв'язок нового матеріалу з вивченим раніше
- актуалізація опорних знань
- естетичність наочних посібників та дидактичного матеріалу

- організація самостійної роботи дітей

2. Майстерність педагогічного спілкування (добір різноманітних засобів і прийомів для заняття в цілому і для кожного його етапу, що забезпечить активну роботу дітей відповідно до вікових можливостей).

3. Створення оптимального психологічного режиму на занятті:

- атмосфера доброзичливості, довіри;
- всебічне заохочення пізнавальних зусиль дітей;
- виховна спрямованість заняття..

4. Елементи творчості, що заслуговують вивчення та застосування в практику роботи інших вчителів-логопедів.

5. Темп ведення заняття, емоційний фон на занятті.

6. Ступінь досягнення мети та завдань заняття..

7. Логічна послідовність та взаємозв'язок всіх етапів заняття.

8. Відповідність мовного матеріалу змісту програми та вікові дитини.

9. Наявність конспекту заняття, ступінь його засвоєння.

10. Інструкції та допомога вчителя-логопеда.

Результативність заняття (висновки про діяльність)

1. Недоліки заняття
2. Діагностика причин
3. Пропозиції по усуненню недоліку

Додаток 11

Орієнтовна програма вивчення особливостей розвитку дитини [2, с.11]

№ п/п	Зміст вивчення	Методи вивчення
1	Загальні відомості про дитину: прізвище, ім'я, вік, школа, клас,	Вивчення анкетних даних, бесіда
2	Умови життя дитини в сім'ї	Вивчення умов життя дитини вдома: бесіди, спілкування з батьками, родиною. Аналіз ставлення батьків до школи.
3	Фізичний розвиток і стан здоров'я дитини: особливості раннього розвитку дитини, які захворювання та травми перенесла в перші роки життя; загальний фізичний розвиток учня, його відповідність віковим нормам, медичний висновок.	Бесіда з батьками, лікарем, учителем фізкультури, вивчення медичної документації. Спостереження за станом здоров'я учня, дотримання режиму фізичного та розумового навантаження в
4	Особливості пізнавальної діяльності дитини	
	Пізнавальні інтереси, допитливість	Спостереження за дитиною; індивідуальні бесіди, вивчення творчих робіт, спеціальні
	Особливості сприймання та мислення: сприймання форми, величини, кольору, просторового розміщення предметів; особливості сприймання часу, точність і осмисленість сприймання, визначення головного змісту картин, текстів; уміння узагальнювати та робити самостійні висновки; уміння порівнювати предмети з метою визначення подібного та відмінного між ними; рівень засвоєння загальних та	Спостереження під час уроків / занять, в позаурочний час; бесіди з учнем, учителями; спеціальний експеримент.

	Особливості пам'яті: Переважаючий тип пам'яті (зорова, слухова, змішана тощо); швидкість і міцність запам'ятовування; індивідуальні особливості пам'яті.	Бесіди з батьками, педагогами. Спостереження за дитиною під час уроків та позаурочний час, індивідуальні бесіди. Спеціальні психологічні дослідження.
	Особливості розвитку мовлення: рівень сформованості комунікативних умінь; розуміння усної і писемної мови; стан звуковимови та сформованість фонематичних умінь; словниковий запас відповідно	Спостереження під час уроків / занять та в позаурочний час. Індивідуальні бесіди з дитиною. Спеціальне обстеження.
	Ставлення вихованця до навчання й успішності: активне, пасивне, нейтральне; успішність з окремих предметів; мотивація навчальної діяльності; рівень усвідомлення своїх учнівських обов'язків; дисциплінованість; систематичність у виконанні домашніх завдань; ставлення до праці (вдома, в шкільних майстернях тощо); рівень самоконтролю; самостійна	Спостереження під час уроків / занять, бесіди з педагогами, батьками, вивчення робіт дітей. Аналіз динаміки успішності, бесіди щодо самооцінки, старанності та власних успіхів. Вивчення педагогічної документації.
5	Емоційно-вольова сфера: глибина та міцність почуттів; переважаючий настрій дитини; наявність афектних спалахів	Спостереження за дитиною під час уроків та в позаурочний час. Спеціальний експеримент

6	<p><i>Особливості особистості: моральні якості, здібності дитини, наявність почуття обов'язку та відповідальності, дотримання правил поведінки на вулиці, у школі, вдома. Взаємостосунки з колективом: роль у колективі, симпатії, дружба з дітьми» ставлення до молодших і старших дітей» протилежної статі; поведінка в навчальній, ігровій і трудовій діяльності; ставлення до доручень; рівень розвитку пізнавальних, трудових,</i></p>	<p>Спостереження за вихованцем у різних морально-поведінкових ситуаціях. Аналіз типових реакцій дитини на зауваження та поради вчителів, батьків, дорослих і дітей. Аналіз змін у позиції учня в міру дорослішання. Спеціальний експеримент, бесіди.</p>
---	---	--

Додаток 12

План написання педагогічної характеристики на учня закладу спеціальної освіти

I. Навчальна діяльність

1. Термін навчання у даній школі.
2. Рівень навчальних досягнень (за розділами програми), лінія успішності (причини її нерівномірності), системність і міцність знань.
3. Усвідомлення обов'язків школяра, інтерес до навчання (до яких саме предметів).
4. Ставлення до оцінювання своєї навчальної діяльності педагогами.
5. Самооцінка своїх успіхів у навчанні, її мотивація.
6. Особливості процесів пам'яті, мислення, сприймання, мовлення.
7. Ступінь сформованості вміння вчитися, планувати свою роботу, контролювати себе.

II. Трудова діяльність

1. Участь у різних видах суспільно корисних заходів.
2. Працелюбність.

III. Загальна характеристика

1. Дисциплінованість.
2. Реакція на зауваження дорослих, емоційна вразливість.
3. Місце у класному колективі (формальне чи неформальне лідерство, позиція «підлеглого» тощо).
4. Ініціативність, співпраця у груповій роботі.

IV. Психологічні особливості

1. Настрій.
2. Мобільність, комунікабельність.
3. Врівноваженість, стриманість.
4. Рекомендації для вчителів.

Додаток 13

Вправи та ігри для дітей з особливими освітніми потребами

1. Ігри та вправи для зняття агресивної енергії дітей [6, с. 200]

Кулачок

Мета: сприяти усвідомленню ефективних форм поведінки, змищенню агрегації, м'язовій релаксації.

Дайте дитині в руку якусь дрібну іграшку чи цукерку та запропонуйте стиснути кулачок міцно-міцно. Нехай вона потримає кулачок стиснутим, а коли розкриє його, рука розслабиться, на долоні буде гарна іграшка.

Брикання

Мета: сприяти емоційній розрядці та зняти м'язове напруження.

Дитина лягає спиною на килим. Ноги вільно розкинуті. Повільно вона починає брикатися, торкаючись підлоги всією ногою. Ноги чергуються та високо піднімаються. Поступово підвищується сила та швидкість брикання. На кожен удар ногою дитина каже «Ні!», підвищує інтенсивність удару.

Зруш камінь

Мета: зняти напруження, агресію, звільнення від них.

Дитина лягає на підлогу. До неї звертаються зі словами: «Уяви собі, що біля твоєї правої ноги лежить важкий камінь. Постарайся зрушити його, а для цього підними праву ногу, уприся ступнею в камінь, напруж її (8 – 12 сек.). Поклади ногу у вихідне положення». Нога стала важкою ... легкою ... м'якою...

Те саме робиться з лівою ногою.

Найголовніше в таких вправах, щоб дитина зняла напруження, агресію й звільнилася від них.

Ліпимо казку

Мета: реалізувати агресивну енергію непрямим шляхом.

Дітям пропонується разом зліпити казку. При виборі казки важливо врахувати, що в ній має бути достатньо героїв, щоб кожна дитина могла ліпити одного з них. Перед початком гри діти обговорюють фрагмент, який вони збираються зобразити, та узгоджують один з одним свої задуми. Для виконання цієї справи добре підходить казка «Три медведі». Робота з пластиліном дає можливість змістити «енергію кулака». Коли дитина розминає пластилін, вона спрямовує на нього свою енергію, розслаблює руки, що дозволяє непрямим шляхом реалізувати агресивні почуття. Крім того, гра розвиває та закріплює навички спільної діяльності.

Стоніжка

Мета: розвинути згуртованість групи.

Діти стають один за одним і тримають за плечі того, хто стоїть попереду. В такому положенні вони долають різні перешкоди, наприклад такі:

- стати на стілець і зійти з нього;
- проповзти під столами;
- обійти «широке озеро»;
- пройти крізь «густий ліс»;
- сховатися від «диких тварин».

Упродовж усієї вправи діти не повинні відчіплятися від свого партнера.

Послабить агресію дитини й терапевтична казка.

2. Вправи та ігри для дітей із вадами зору.

1. Ігри на розвиток сенсорної сфери та сенсорної діяльності сприяють формуванню вмінь у дітей розрізняти, порівнювати, виділяти і називати характерні ознаки та властивості предметного світу. Наприклад: «Хто швидше збере палички?», «Знайди такий же», «Якої геометричної фігури не стало?», «Чого не стало?», «Розклади за кольором», «Розклади за відтінками». «Хто швидше збере палички»: дітям пропонують у скляночки певного кольору зібрати палички такого ж кольору. Із цих паличок вони викладають різні геометричні фігури і прості предметні зображення (хатка, ялинка).

2. Логічні ігри, спрямовані на формування вміння класифікувати, групувати, систематизувати предмети за спільними й відмінними ознаками. Це ігри: «Кожній іграшці - своє місце», «Знайди дерево, квітку за картинкою», «Вдягни ляльку», «Постав речі на місце», «Знайди чашці місце», «Хто з яким м'ячем грає?» тощо. «Угадай за описом»: дитині пропонують картинку із зображенням предметів: іграшки, меблі, взуття, посуд. Завдання: «Відгадай загадку, опиши предмет». Хто відгадує, той отримує картку. Виграє той, у кого буде найбільше карток.

3. Словесні ігри, малювання значення слова; пов'язати слово з ілюстрацією, що його передає; скласти якомога більше слів, що починаються однаково тощо.

3. Вправи та ігри для дітей із вадами слуху

1. Ігри для розвитку дрібної моторики - вправи з гудзиками, кубиками, пірамідкою, мозаїкою, конструкторами. «Розклади у

чашки»: дитині пропонують зібрати гудзики двох кольорів (червоні й білі) з підлоги, поділити їх у чашки відповідного кольору.

2. *Ігри для формування просторової орієнтації та просторових уявлень* - складання предмета з кількох частин. Усі ігри проводять із дітьми за наочним зразком дорослого:

3. *Ігри на розвиток творчості*. Дорослий показує уявні дії з предметами, а дитина поступово, наслідуючи дорослого, сама буде фантазувати і здійснювати різноманітні уявні дії.

4. *Ігри на розвиток мовлення* — вправи, пов'язані з використанням предмета в різноманітних ситуаціях. Для розвитку активного словника слід привчати вживати відомі дітям слова та речення для висловлення своїх бажань. Наприклад: «Я хочу пити», «Ходімо гуляти» тощо. Якщо дитина починає використовувати жести, міміку, дорослий має виразом обличчя показати, що не розуміє, або ж повторити своє прохання ще раз.

5. *Ігри, що розвивають психічні процеси та спостережливість*. Це завдання на знаходження подібності й відмінності, порівняння, групування: «Чого не стало?», «Знайди пару», «Порівняй» тощо. Усі ігри, вправи проводять на наочному матеріалі.

4. *Вправи та ігри для дітей з розумовою відсталістю та ЗПР.*

1. *Ігри, що сприяють розвитку зорових, слухових та нюхових відчуттів*: «Якого кольору не стало?», «Упізнай запах (звук)», «Визнач на дотик», «Упізнай товариша по голосу» тощо. «Упізнай товариша по голосу»: учень, який стоїть спиною до класу, вгадує

свого товариша за фразою: «Упізнай мій голос!». Ускладнення гри: двоє одночасно кажуть: «Спробуй упізнати наші голоси».

2. *Ігри, що розвивають спостережливість, увагу, уяву, пам'ять*. Це ігри на порівняння, узагальнення, спостережливість: «Скільки предметів ти помітив?», «Відшукай предмет», «Хто швидше збере?», «Що закреслити і що підкреслити?» тощо. «По полотну з трьома горошинами». Потрібно пройти «полотном» (доріжкою) з одного кінця класу в інший, тримаючи на долоні книжку, на якій лежать три горошини (розподіл уваги).

3. *Ігри на розвиток мови, мовлення*. Сприяють розвитку мови, кмітливості, швидкості реакції: «Закінчи слово», «Назви круглий (квадратний, трикутний) предмет», «Назви одним словом», «Навпаки», «Доповни речення» тощо. «Назви предмет»: ведучий називає ознаку, а учень — предмет, який може її мати: вузька - стрічка, довгий - канат, солодкий - цукор.

4. *Ігри і вправи для корекції моторики*: використання різноманітних конструкторів, мозаїк, кубиків, робота з пластиліном; ігри з фішками, вправи з колесом, м'ячом; ігри: «Боротьба», «Каруселі», «Лелека ходить по болоту».

Основні вимоги до складання психокорекційних програм

1. Чітке формулювання цілей.
2. Визначення кола питань, які конкретизують цілі корекційної програми.
3. Визначення стратегії і тактики щодо проведення корекційної роботи.
4. Підбір конкретних методик і технік для роботи.
5. Підготовка необхідних матеріалів та обладнання.
6. Чітке визначення форми корекційної роботи (групова, індивідуальна або змішана).
7. Визначення загального часу для здійснення всієї корекційної програми.
8. Визначення періодичності необхідних зустрічей та їх тривалості.
9. Розробка конкретної корекційної програми в цілому та визначення змісту кожного корекційного заняття.
10. Планування форм участі фахівців інших галузей (педагогів, медиків соціальних педагогів тощо).

Орієнтовна тематика лекцій та бесід для батьків дітей з особливими освітніми потребами

1. Вікові психологічні особливості розвитку дітей (потреби, новоутворення, можливості, типові труднощі). Вироблення у батьків більш адекватної, психологічно доцільної позиції щодо виховання і розвитку дитини.
2. Психологічний аналіз сучасних типів «материнської школи», умов родинного виховання.
3. Здібні діти, діти, які відстають у розвитку, мають труднощі у поведінці. Які вони, якої потребують допомоги.
4. Ознайомлення батьків з методами вивчення індивідуально-типологічних властивостей дитини та врахування цих методів у взаєминах з дитиною.
5. Підготовка батьків до оволодіння корекційними прийомами роботи.
6. Ознайомлення батьків з методами визначення шкільної готовності та засобами її формування.
7. Обговорення з групою зацікавлених батьків конкретних проблем, які виникають у стосунках дитини з братами і сестрами, з однолітками, дорослими.
8. Пошук та обговорення можливих методів попередження і подолання труднощів.
9. Вплив несприятливих екологічних умов, зокрема наслідків катастроф на психофізичний стан і розвиток дітей.
10. Шляхи батьківської компенсаторної допомоги дітям.

**Професіограма педагога сучасного
навчального закладу**

Розділ I

Професіограма – це описова модель діяльності педагога, яка включає в себе:

1. Основні функції (обов'язки спеціаліста).
2. Основні вимоги до особистості вихователя, його загальнонаукової та професійної підготовки.
3. Проти показники до педагогічної професії (психологічні та анатомо-фізіологічні).

Основні професійні функції (обов'язки спеціаліста):

1. Функція охорони життя та здоров'я дітей:
  - несе відповідальність за здоров'я і життя кожної дитини (оберігає життя і здоров'я);
  - зміцнює фізичне та психічне здоров'я дітей;
  - виявляє піклування та забезпечує емоційний добробут дитини;
  - захищає дітей від будь-яких форм фізичного і психічного насильства, запобігає шкідливим звичкам.
2. Педагогічні функції:
  - здійснює планомірний, систематичний, гармонійний, всебічний

- розвиток кожної дитини, забезпечує виконання програмних вимог;
  - готує до безболісного переходу у шкільний колектив;
  - виробляє навички й уміння, необхідні для навчання в школі;
  - виховує повагу до батьків, до жінки, до культурно-національних та духовних цінностей, до історії України. До навколишнього середовища (виховує дбайливе ставлення).
3. Організаційно-педагогічні (господарчо-педагогічні функції):
    - створює необхідні педагогічні умови для успішного виховання і навчання дітей;
    - забезпечує правильне обладнання приміщення;
    - забезпечує наявність навчально-наочних посібників, дидактичних матеріалів, іграшок тощо.
  4. Функція самоосвіти:
    - систематично підвищує свій професійний рівень, професійну майстерність, загальну культуру;
    - вивчає новини педагогіки, психології, спеціальних методик;
    - вивчає передовий педагогічний досвід та творчо впроваджує його в своїй практиці;
    - постійно удосконалює свою педагогічну майстерність;
    - приймає активну участь в різних формах підвищення кваліфікації;

- постійно займається самооцінкою.

5. Функція педагогічної освіти батьків:

- забезпечує педагогіку співробітництва між вихователем і батьками;
- озброює батьків педагогічними знаннями;
- вивчає і поширює позитивний досвід виховання в сім'ї;
- здійснює пропаганду педагогічних знань серед населення.

Основні вимоги до особистості педагога, його загальнонаукової та професійної підготовки:

1. Основні вимоги до особистості педагога:

- моральні і ціннісні орієнтації: усвідомлення свого суспільного обов'язку і громадської відповідальності, особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі;
- професійно-педагогічна спрямованість: інтерес і любов до дітей, захопленість педагогічною роботою, психолого-педагогічна спостережливість, педагогічна уява (передбачення, проектування), урівноваженість, здатність до самооцінки;
- пізнавальна спрямованість: широка ерудиція (обізнаність, відчуття готовності до самоосвіти).

2. Вимоги до психолого-педагогічної підготовки педагога:

Знання:

- а) методологічних основ і категорій педагогіки і психології;
- б) закономірностей розвитку і формування особистості;
- в) суті, цілей, завдань, форм, методів виховання дітей взагалі і дошкільного віку зокрема;
- г) основних закономірностей анатомо-фізіологічного розвитку дітей раннього і дошкільного віку;
- д) теоретичних, природничих основ і засобів гігієни, дітей раннього і дошкільного віку;
- е) закономірностей психічного розвитку дитини, індивідуальних особливостей кожної дитини в різних періодах її розвитку.

Протипоказники до педагогічної діяльності

1. Психологічні:

- слабкість та неврівноваженість нервово-психічних процесів, які характеризуються такими показниками:
  - а) часто втрачає витривалість у праці;
  - б) швидко психічно втомлюється;
  - в) легко підвищується збудливість, настають ефективні стани, навіть у нескладних навчально-виховних ситуаціях;
  - г) втрачає самовладання і рівновагу, виявляє дратливість;

д) забуває добре знайомий матеріал;

е) стає нетактовним і грубим.

2. Педагогічні:

-з усіх визначених показників (позитивних) у професіограмі найнебезпечнішими є:

а) відсутність любові до дітей;

б) відсутність любові та інтересу до педагогічної діяльності;

в) відсутність почуття обов'язку і відповідальності;

г) відсутність культури, аморальність поведінки.

3. Анатомо-фізіологічні:

- психічно хвора, душевно хвора людина;

- дефекти мови, вроджені чи набуті;

- фізичні види, які не дозволяють повноцінно вести навчально-виховний процес.

Розділ II

Схема професійного становлення сучасного педагога

Якості особистості та вміння	Найвищий рівень сформованості якостей і вмінь	
	Самооцінка	Оцінка експерта
КУЛЬТУРА ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ		
1. Постава:		
- пряма;		
- вміння сидіти рівно і вільно, руки вільно лежать на столі;		
- підтягнутість, зібраність.		
2. Одяг:		
- охайність;		
- скромність;		
- кольорова гама;		
- відповідність віку, умовам роботи;		
- відповідність моді;		
- почуття вибору та міри		

до прикрас.		
3. Макіяж (помірний)		
4. Зачіска (охайна)		
5. Міміка:		
- вираз доброзичливості, спокою, впевненості;		
- погляд направлений на співрозмовника;		
- емоційна виразність;		
- відповідність виразу обличчя, характеру мови.		
6. Пантоміміка:		
- жести доречні, органічні, природні;		
- хода пружна, ритмічна, пластична;		
- стриманість у рухах, відсутність нервозності;		
- вміння безшумно вставати, сідати.		
КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ		
1. Дотримання спокійного, доброзичливого тону в спілкуванні:		

- вміння слухати співрозмовника;		
- вміння ставити запитання;		
- вміння аналізувати виступ;		
- вміння першому встановлювати контакт з іншими людьми;		
- вміння розуміти іншу людину;		
- вміння спілкуватися в складній ситуації в спілкуванні.		
2. Прагнення до встановлення зорового контакту:		
- вміння дивитись на співрозмовника;		
- вміння бачити і розуміти реакцію слухача.		
3. Вміння зацікавити, захопити виступом, розповіддю, повідомленням:		
- вміння вільно володіти зв'язною мовою;		
- зовнішній вигляд		

виражає готовність і бажання спілкуватись, вести бесіду, виступати;		
- вміння передавати своє відношення до того, що повідомляється.		
САМОРЕГУЛЯЦІЯ		
1. Вміння знімати зайве напруження і хвилювання.		
2. Вміння перебороти нерішучість перед виступом.		
3. Вміння мобілізувати робоче самопочуття.		
4. Вміння стримувати себе в стресових ситуаціях.		
5. Вміння створювати необхідний настрій.		
КУЛЬТУРА МОВИ		
1. Граматична правильність мови, дотримання правильного наголосу.		
2. Лексичне багатство.		
3. Виразність, образність мови.		
4. Техніка мови:		

- дзвінкість голосу, політність;		
- гнучкість, багатство інтонації;		
- правильно вибрана сила голосу;		
- чітка дикція;		
- дотримання необхідного темпу голосу.		

Якості особистості та вміння	Найвищий рівень сформованості якостей і вмінь	
	Самооцінка	Оцінка експерта
НАВИКИ РОБОТИ З ІКТ		
1. Комп'ютер		
2. Ноутбук		
3. Нетбук		
4. Мультимедійна дошка		
5. Іпод		
6. Використання мультимедійних засобів		

мобільного телефону на заняттях		
ТВОРЧА СПРЯМОВАНІСТЬ ПЕДАГОГА		
1. Критичне мислення		
2. Креативне мислення		
3. Логіка		
4. Запаси дотепності, «бризок» гумору в педагогічній діяльності		
5. Вміння мріяти та фантазувати		
6. Використання інноваційних методів навчання		
ПРОФЕСІЙНА ЗАГАЛЬНОПРИЙНЯТА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА		
1. Педагогічний такт:		
- уміння спостерігати і бачити;		
- вирішення конфліктних ситуацій;		
- емпатія;		
- компромісність;		
- толерантність;		
- витримка;		

- об'єктивність;		
- саморефлексія;		
- рефлексія;		
2. Вміння поводитись в загальноприйнятих місцях;		
3. Культура поведінки за столом.		

**Пам'ятка педагогам
щодо організації співпраці з батьками**

Сьогодні всі розуміють важливість проблеми співпраці з батьками, але в реальній практиці існує дисгармонія. Причини можуть бути різні – як особистісні, так і професійні фактори. Тому педагоги повинні проявляти ініціативу і розуміти яким чином взаємодіяти з кожною родиною зокрема, як залучити до співпраці батьків.

Варіанти участі батьків у роботі закладу освіти:

- надання допомоги закладу;
- використання можливостей батьків під час організації освітнього процесу;
- допомога батьків у визначенні основних напрямків співпраці в групі / класі;
- участь батьків в обговоренні більш широких проблем, вирішення яких допоможе значно покращити роботу в ДНЗ.

Кожний варіант дає можливість обмінюватись досвідом, навчаючись один у одного. Педагог повинен надавати підтримку батькам, незалежно від того, який варіант вони оберуть.

Ненав'язлива допомога педагога дозволить упевненим батькам працювати самостійно, решта з них зможуть поступово удосконалювати своє партнерство з дошкільним закладом.

Декілька ідей для залучення батьків до співпраці:

- використовуйте різні види діяльності для співробітництва, поділіться інформацією з іншими;
- створюйте можливості для дискусій з сім'єю, завжди залишаючи час для питань батьків;
- навчіться гарно вислуховувати батьків;
- підказуйте батькам, як вони можуть співпрацювати з закладом освіти;
- дякуйте батькам за співпрацю, покажіть, як ви цінуєте їх участь;
- заохочуйте відвідування батьками батьківських зборів;
- створіть бібліотеку цікавих статей, книг, відео та аудіотеку, якими батьки можуть користуватись;
- будьте толерантними з батьками;
- робіть акценти на сильних сторонах дитини, сім'ї і давайте постійні позитивні підкріплення. Пам'ятайте, що батьки, як і педагоги, чекають один від одного взаємного схвалення і визнання, що вони гарно роблять свою справу. Підкреслюйте сильні сторони дитини і сім'ї;
- постійно підтримуйте контакт з батьками;
- виражайте свою вдячність (повагу) батькам;
- постарайтесь залучити до співпраці всю сім'ю.[10. с. 66]

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева І. В. Гіперактивні діти: корекція поведінки / Ірина Алексеева, М. Калмикова. – К. : Шкільний світ, 2011. – 93с.
2. Беседіна Л. М., Сторубльов О. І. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах. Київ : Логос, 2009. 204 с.
3. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Київ : Слово, 2004. 344 с.
4. Вержиховська О. М. Формування моральних якостей у розумово відсталих молодших школярів у позакласній виховній роботі : монографія. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2009. 228 с.
5. Висоцька А. М., Іванишина І. І. Основні напрямки виховної роботи з формування спеціальної поведінки учнів спеціальних шкіл-інтернатів : методичний посібник. Черкаси : ЧОПОПП, 2003. 31 с.
6. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка : навч. посіб. Київ : Кондор, 2015. 320 с.
7. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів : спеціальність «Корекційна освіта (логопедія)». Київ : Слово, 2010. 288 с.
8. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвеева М. П. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. / [за заг. ред. С. П. Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
9. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка Нова, 2007. 304 с.
10. Попиченко С. С., Рогальська Н. В. Педагогічна практика студентів спеціальності «Дошкільне виховання» : навч.-метод. посіб. Умань : Жовтий О. О., 2009. 116 с.
11. Положення про організацію практик в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (денної та заочної форми навчання) : затв. 19 грудня 2018 р. : [Веб-сайт]. URL: udpu.edu.ua
12. Робоча програма та методичні рекомендації з виробничої логопедичної практики для студентів IV курсу стаціонарного відділення психолого-педагогічного факультету / уклад.: І. М. Омельченко, Л. О. Федорович. Полтава, 2010. 42 с.
13. Синьов В. М. Психокорекційна педагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Вид. 2-ге. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Ч. 1 : Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). 238 с.
14. Синьов В. М. Психокорекційна педагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Вид. 2-ге. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Ч. 2: Навчання і виховання дітей. 222 с.
15. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
16. Тарасун В. В. Логодидактика : навч. посіб. для вищих навч. закладів. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 348 с.

17. Чепка О. В. Спеціальна педагогіка з історією логопедії : навч.-метод. посіб. Умань : Візаві, 2015. 104 с.

18. Шеремет М. К. Логопедія : підручник. 2-ге вид. Київ : Слово, 2010.

672 с.

19. Шеремет М. К. Логопедична робота при дислалії: матеріали до вивчення курсу «Логопедія». Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 47 с.

20. Щербань П.М. Памятай імя своє: Заповіді сімейної педагогіки: навчальний посібник. : Вища шк. , 2006. 191 с.

Електронні ресурси:

1. Міністерство освіти і науки України : [Веб-сайт]. URL: www.education.gov.ua
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : [Веб-сайт]. Київ : НБУВ. URL: www.nbuv.gov.ua

Організація проведення педагогічної практики майбутніх фахівців спеціальної освіти

Навчально-методичний посібник

Укладач Л. В. Колісник

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 24.12.2019 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 8,02

Тираж 100 прим. Замовлення № 039

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»

20300, м. Умань, вул. Садова, 2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2521 від 08.06.2006.

тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88

vizavi-print.jimdo.com

e-mail: vizavisadova@gmail.com

